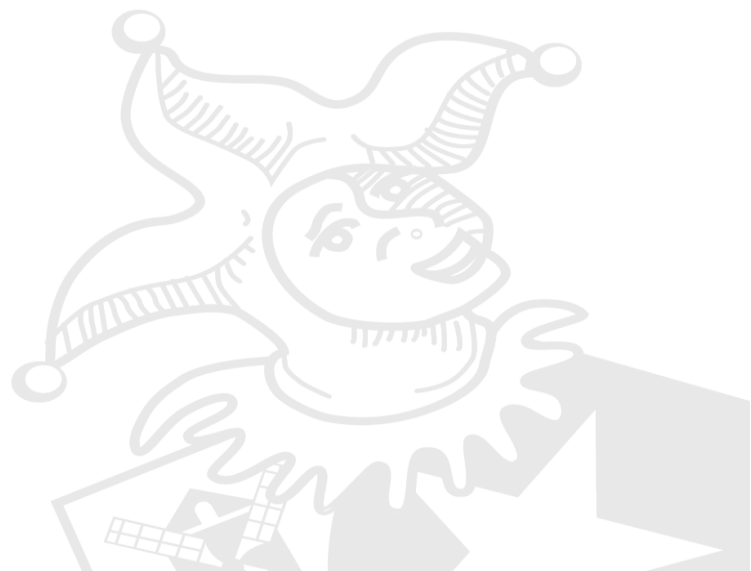

Vastelaovend in
Mestreech - Leve de
vastelaovend!

Rijke les teksten en
achtergronden over de
carnaval traditie in
Maastricht

Voorwoord

De jeugd heeft de toekomst! Een mooie uitspraak die we levend houden met woord en daad.

Vóór u ligt een actuele herdruk van het lesmateriaal dat we als stadscarnavalsvereniging De Tempeleers en Veldeke Maastricht in 2000 uitgaven.

Dit lesmateriaal bevat een aantal rijke teksten en opdrachten die gebruikt kunnen worden in de klassen tijdens de periode van het 't Oetrope tot aan de Vastelaovend. Natuurlijk kunnen deze rijke teksten ook op andere momenten worden gebruikt. Sinds een aantal jaren heeft Maastricht ook een 'Jäöghoeglöstegheid vaan Groet Mestreech'. Een meisje, jongen of een koppel gaat Maastricht voor in de jeugdcarnaval. In combinatie met de aankomende 'jäög machseuverdrach' op het stadhuis op donderdag voor carnaval kan dit materiaal een bijdrage zijn aan het levendig houden van onze sjieke cultuur.

Een mooiere invulling van de burgerschapslessen kunnen wij ons bijna niet voorstellen. ;-)

Wij hopen dat tijdens de lessen net zoveel plezier wordt ervaren als het feit dat we op deze wijze samen ook de rijke Maastrichtse cultuur en historie levendig houden..

Maastricht Februari 2025
Namens de Tempeleers
Bastiaan Klomp
President van de Maastrichtse vastelaovend

Toelichting voor de leerkracht

Waar bestaat het hele pakket uit? Het gehele pakket "Leve de Vastelaovend" bestaat het volgende

Het "lespakket": inhoudend een toelichting voor de leerkracht bij de lesbrieven; een 16-tal lesbrieven (die vrij gekopieerd mogen worden) en een aantal bijlagen, waaronder een vademecum van Maastrichtse woorden, die allemaal op Carnaval betrekking hebben. Voor wie is de lesbrief bestemd?

Het pakket is bestemd voor leerlingen van groep 7 en 8 van de basisschool en voor leerlingen uit de brugklas. Inzet in andere groepen zou incidenteel ook kunnen, dat hangt van de groep af. Wanneer is de beste verwerkingstijd?

De beste tijd om met dit pakket aan de slag te gaan ligt in de vier weken, tussen het uitroepen van de nieuwe Stadsprins en Carnaval.

Hoe te werken met dit pakket?

De lesbrieven zijn gegroepeerd rond de volgende op Carnaval betrekking hebbende items: Feest vieren, 'de historie van Carnaval', symbolen(en), en de Prins. Elk item bevat een vijftal lesbrieven (zie deel 2 van dit pakket), die meestal geheel zelfstandig door de leerlingen verwerkt kunnen worden. De lesbrief: de historie van Carnaval kan beter klassikaal behandeld worden. Dat uw inbreng, vooral waar het gaat om nabespreking van het behandelde, meerwaarde zal opleveren, spreekt voor zich.

In alle lesbrieven speelt de Maastrichtse taal een bescheiden rol.

Na bespreking van de lesbrief: "Leve de Vastelaovend" bepaalt u (samen met de leerlingen) het vervolg. U kiest dan de lesbrief (of brieven) uit, die u de leerlingen wilt aanbieden; U kopieert de lesbrief (of brieven), evt. met de bijbehorende bijlage(n) en uw groep kan aan de slag.

Wat kunt u in welk leerjaar aan bod laten komen?

U bent helemaal vrij in de volgorde, waarin u de lessen wilt behandelen. Dat geldt ook voor de hoeveelheid lessen, die u wilt doornemen.

Hebt u in groep 7 een bepaald aantal lessen behandeld, dan kan in groep 8 een aantal andere lessen aan bod komen. Het enige dat van belang is, is overleg met de leerkracht van de volgende groep. Natuurlijk kunt u (vooraf) afspraken maken over het te volgen traject.

Andere verwerkingsmogelijkheden van dit lespakket:

- Het pakket kan als uitgangspunt en als informatiebron dienen voor spreekbeurten.
- Daarbij kan het gehele pakket in delen worden opgesplitst, zodat leerlingen slechts een bepaald onderdeel voor hun rekening nemen.
- Het pakket kan goed gebruikt worden voor het maken van werkstukken.
- Voor de leerkracht is in de bijlage extra informatie over het Carnavalsfeest toegevoegd.
- Wij wensen u en uw leerlingen veel plezier met het lespakket 'Leve de Vastelaovend'.

Lesteksten Leve de Vastelaovend

Deel 1 - Feestvieren

- 1.0 Het Carnavalsfeest
- 1.1 Verkleiden
- 1.2 De Zate Hermeniekes
- 1.3 't Leedsje
- 1.4 Carnavalsliedjes

Deel 2 - De historie van Carnaval

- 2.0 De oorsprong
- 2.1 Opleving
- 2.2 Van 1946 tot nu...
- 2.3 Vragen

Deel 3 - Symbolen

- 3.0 't Mooswief
- 3.1 Maskers
- 3.2 Medailles
- 3.3 Getal 11, de Nar

Deel 4 - De Prins

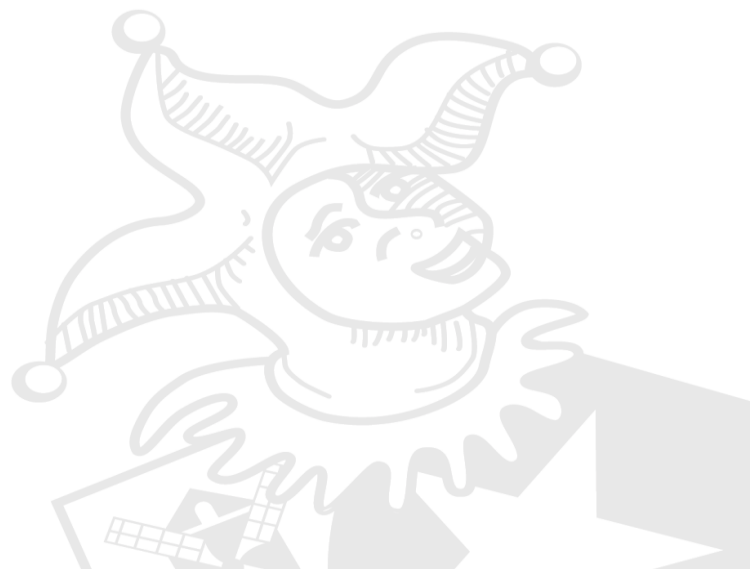
- 4.0 Prinsekêôs
- 4.1 't Oetrope, Inhole
- 4.2 De Cramignon

Bijlagen

- 1. Vademecum (woordenlijst)
- 2. Extra informatie voor de Leerkracht – Vastelaovend in Mestreech

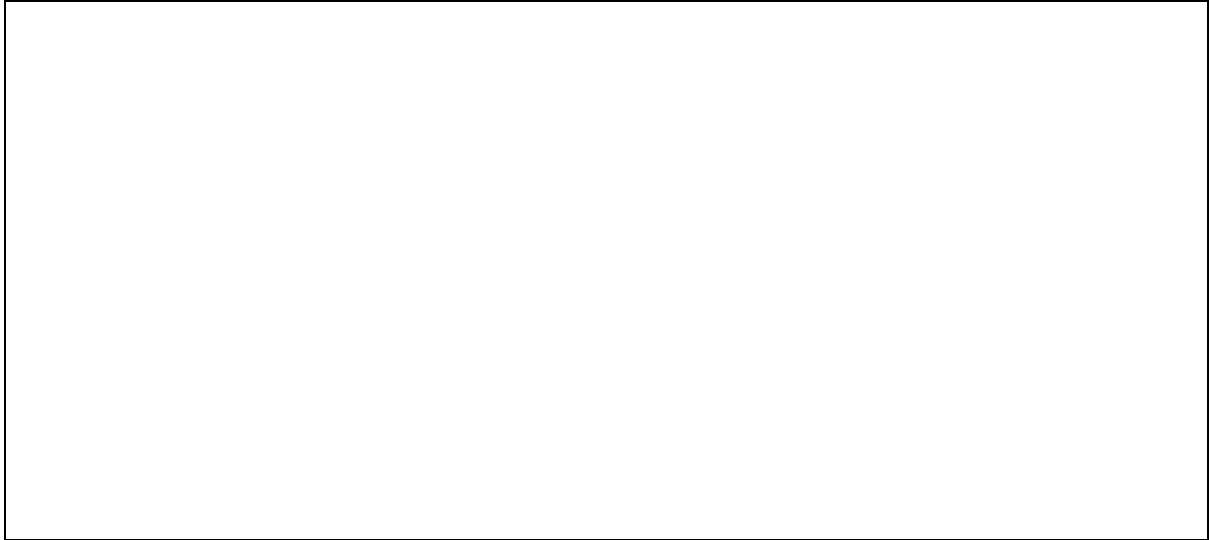
Deel 1 - Feestvieren

Les 1.0 Het Carnavalsfeest

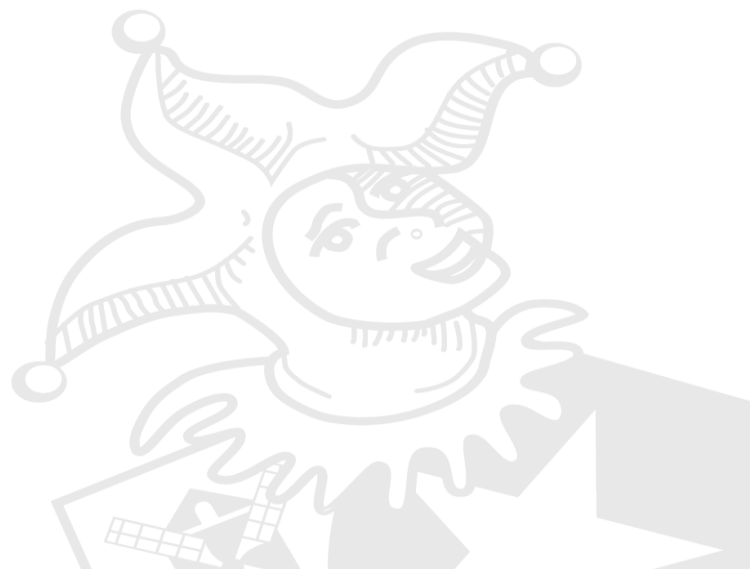

Het schilderij

Opdrachten

1. Schrijf de lijst van het schilderij vol met feesten, die je vieren kunt.
2. Schrijf in het schilderij rond het grote woord feest kernwoorden, die met feestvieren te maken
3. hebben.
4. Kleur de woorden, die met Carnaval te maken hebben in de kleuren rood-geel-groen. Schrijf ze onder elkaar:

Les 1.1 Verkleeden

‘Verkleie’

In 't begin van de 19e eeuw werd Carnaval door de armen heel anders gevierd dan bij de rijke mensen. Omdat het geld dat men verdiende voor een behoorlijk deel naar de kroeg werd gebracht om zo de ellende te vergeten, was er maar weinig over om van te leven.

Carnavalspakjes, zoals wij die kennen, bestonden alleen bij de rijke(re) mensen. De armen hadden daar geen geld voor. Iedereen verkleedde zich met wat hij op zolder kon vinden. De mensen liepen verkleed met 'aw lomele', met een beddelaken of een 'kôssteek'. En dan nog het liefst met een 'maske', zodat ze niet

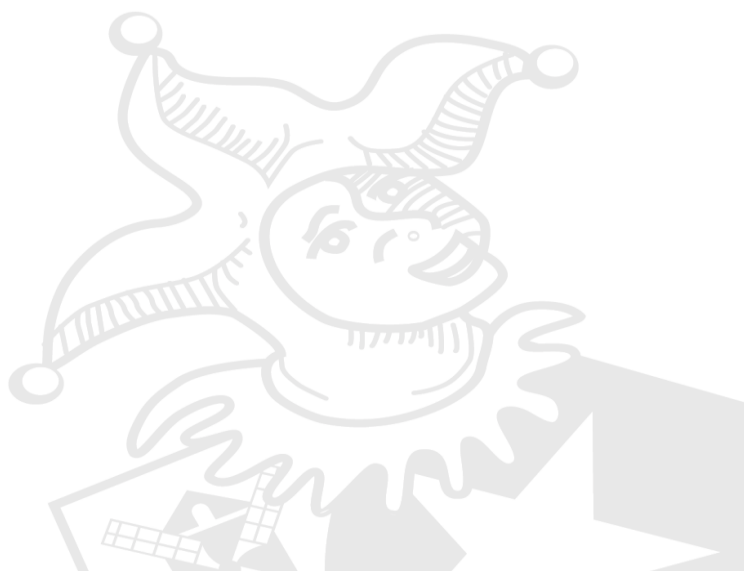
herkend werden. En zo ben je snel verkleed als 'aajd wief'. Voor de kinderen was er met Carnaval maar weinig te beleven

Na 1950 deelden steeds meer mensen in de e In eren kregen ook een pakje kleeadden zich als cowboy, Chinees, Romein prins(es). Dan komt er 'n grote verandering verkleedt. De 'aw lomele' maken plaats voor steeds chiquere De mensen zijn lang voor Carnaval al bezig pakjes te maken. De stoffen worden steeds kleurrijker. Nu lopen er hele kunstwerken de stad, zo grandioos is men verkleed. En om helemaal af te maken: 'n perfekt geschminkt gezicht, waar men soms urenlang aan gewerkt heeft

Waar of niet

Waarom willen mensen zich met Carnaval eigenlijk verkleeden?

- ☐ om zicht tegen de kou te beschermen
- ☐ om iemand anders te kunnen zijn
- ☐ om niet herkend te worden
- ☐ om erbij te horen
- ☐ dan kun je meer plezier maken
- ☐ je kunt meer tegen anderen zeggen
- ☐ je bent anders en toch gelijk
- ☐ je wilt laten zien hoe mooi je bent
- ☐
- ☐
- ☐

Les 1.2 De Zate Hermeniekes

Meziek

Pas op het eind van de jaren 1950-1960 werd de 'Zate Hermenie' geboren. En zo heette ook de eerste zate hermenie. Vòòr die tijd verzamelden de mensen zich in een buurtcafé, waar een 'monecaspeuler' op hen wachtte en zo trok men, de monecaspeuler voorop, met de 'kompenij' er op uit. De hele 'struip' erachter van café naar café. Of richting Vrijthof.

De allereerste zate hermeniekes waren samengesteld uit een groep muzikanten,

die zonder veel repeteren door de stad trokken en waar zich mensen bij aansloten. Wie een instrument speelde, mocht meedoen en wie kon trommelen of op een 'remmelke' kon slaan, voegde zich bij de groep. Ze speelden niet altijd even gelijk en ook wel eens goed vals. En ze hadden ook wel eens een paar glaasjes op!

Er kwamen steeds meer hermeniekes: **Ken je er een paar?**

.....

.....

.....

.....

Het aantal hermeniekes groeide hard, nu zijn de straten er vol van. Het ongeorganiseerde van vroeger is er soms vanaf. Vaak hebben ze stevig geoefend, dragen ze dezelfde 'pekskes' en hebben een eigen vaandel.

O bedenk een leuke naam in de 'veendel' (volgende pagina)

O zoek eens verschillen tussen:

Zate hermenie

Gewone hermenie

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

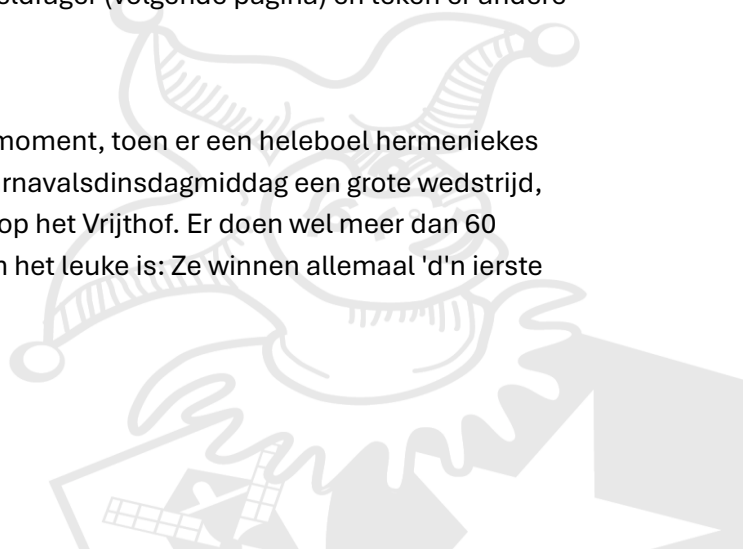
.....

.....

O kleur de vaandeldrager (volgende pagina) en teken er andere muzikanten bij.

Op een bepaald moment, toen er een heleboel hermeniekes waren maakten de Tempeleers het plan om op Carnavalsdinsdagmiddag een grote wedstrijd, het Zate Hermeniekes-Concours' te organiseren, op het Vrijthof. Er doen wel meer dan 60 hermeniekes mee en niet alleen uit Maastricht. En het leuke is: Ze winnen allemaal 'd'n ierste pries'..

Les 1.3 't Leedsje

Elk jaar weer een nieuw

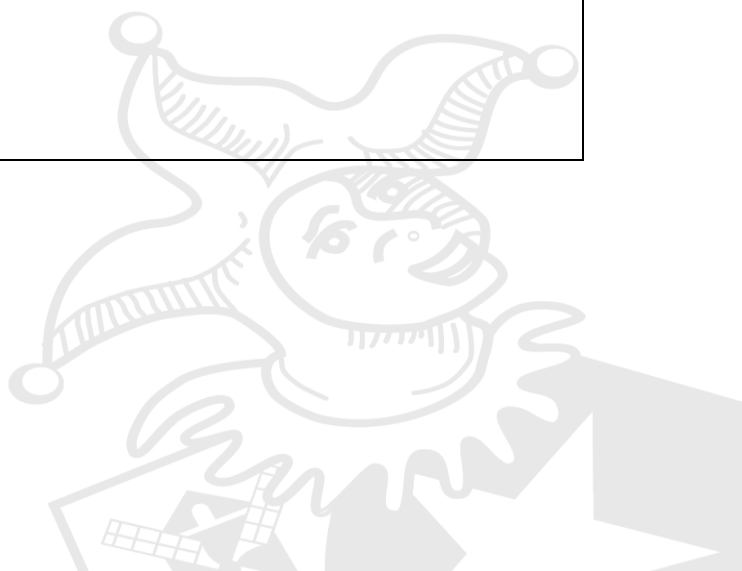
Tot aan het begin van de Tweede Wereldoorlog in 1940 bestonden er geen aparte, echte Carnavalsliedjes. Bijna alle liedjes, die op straat gezongen werden, waren soldatenliedjes. In Maastricht, een garnizoensstad, lagen veel 'piotte'. Als de soldaten de bloemetjes eens buiten zetten (met Carnaval), hadden ze hun eigen liedjes. De mensen zongen die mee. En natuurlijk waren die liedjes in het 'Hollands'. Bijvoorbeeld: 'Hij is voor mij naar den Oost gegaan.' Of: 'Hup Marjenneke, pup

Marjenneke, laat de poppetjes dansen..' Je kent er ook wel een paar.

Nu mag iedereen een liedje (tekst en muziek) maken. Begin november worden de beste van die ingestuurde liedjes voor alle mensen gespeeld en gezongen. Dan gaat men stemmen welk liedje het beste is. Iedereen mag meestemmen. En.....meeste stemmen gelden. Dat wordt dan het nieuwe Carnavalsliedje voor heel Maastricht. Iedereen zingt en speelt dat met Carnaval. Elk jaar weer een nieuw.

O Plak (of schrijf) de tekst van het Carnavalsliedje van dit jaar in de lijst

Versier de lijst

Les 1.4 Carnavalsliedjes

van 1946 tot nu....

Het eerste Carnavalsliedje werd geschreven in 1946 en heette heel toepasselijk:

'Karneval in Mestreech'. Sindsdien is er elk jaar een nieuw liedje bijgekomen. En die liedjes hebben de 'sjoenste' titels. Hieronder staan een aantal titels (met jaartal).

O Bedenk voor die liedjes een passende Nederlandse titel:

in het Maastrichts in het Nederlands

In het Maastrichts	In het Nederlands
2000 Noe is 't tied	
1999 Laot de boel mer goon	
1998 Môrgevreug is alles aandere	
1995 Diech bis 't zônneke	
1993 lech bin 'ne straoteluiper	
1989 Veer zien de kinder vaan 't Mooswief	
1982 Unnen awwe Loomel	
1970 't Masjorètsje	
1968 de Knievel 1966 Diech bis e lekker joonk	
1961 De nozem	
1954 Miene maan is gek vaan tèlevisie	
1952 D'n drekmaan, dee geit stake	
1947 Zeet Lôstig	

O Waarom zijn veel titels zo moeilijk te vertalen in het Nederlands?

.....
.....

O Wat is een 'nozem'?

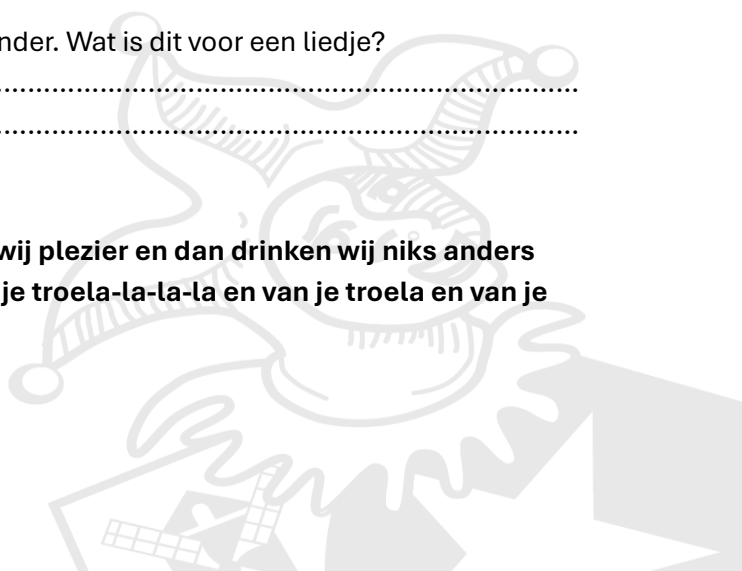
.....
.....

O Lees de onderstaande tekst van het liedje hieronder. Wat is dit voor een liedje?

.....
.....

Leve de Vastelaovend

**En dan hebben wij veel sentjes en dan hebben wij plezier en dan drinken wij niks anders
dan bier en van je troela en van je troela en van je troela-la-la-la en van je troela en van je
troela-la-la-la**

Deel 2 - De historie van Carnaval

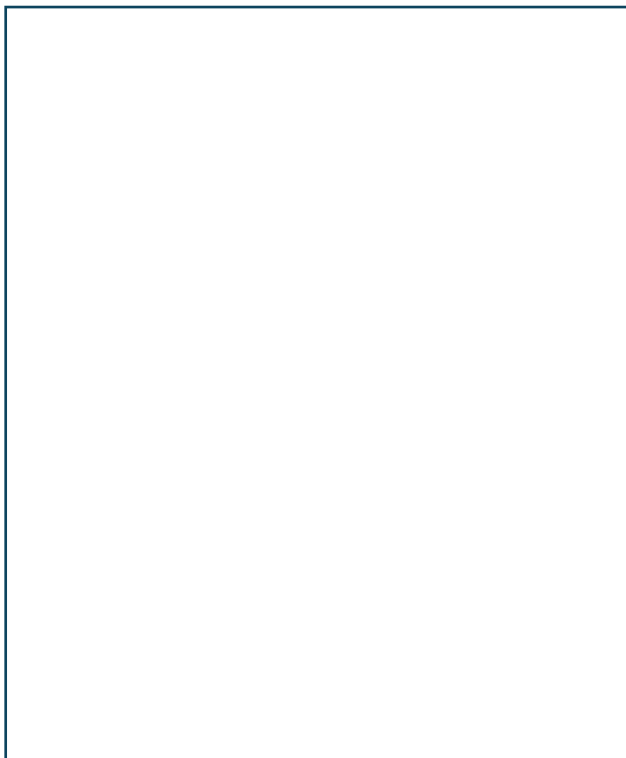

Les 2.0 De oorsprong

1 Midwinter

Als de laatste herfststormen voorbij zijn, begint de sombere en koude wintertijd. De warme herfstkleuren zijn verdwenen. De vogels kwetteren niet meer, de dagen worden grauwer en korter. Op 21 december bereikt de zon haar laagste punt aan de hemel; het is de kortste dag van het jaar, het is midwinter.

Voor de mens van heel lang geleden was de winter een moeilijke tijd. Er groeide niets, dus was er weinig te eten. Die natuurverschijnselen, waar de mensen helemaal niets van begrepen, waren volgens hen het werk van de goden. Ieder (ingrijpend) natuurverschijnsel was het werk van een god. Zo kende men een zonnegod, een zeegod, de god van donder en bliksem en ook de god van de vruchtbaarheid, die alles deed groeien en bloeien.

Teken hiernaast de sfeer van de Midwinter

2. Lentefeesten, vruchtbaarheidsfeesten

Om zo vlug mogelijk van die wintertijd verlost te zijn, moest de god van de vruchtbaarheid te vriend worden gehouden. En dus waren er in de oude geschiedenis allerlei offer- en dankfeesten om hem gunstig te stemmen, om zo de aarde weer snel de eerste sporen van nieuw leven, van vruchtbaarheid, te geven.

De Romeinen vierden bij het begin van de lente een lentefeest voor hun god Saturnus, het Saturnaliafeest. In Maastricht, 2000 jaar geleden bezet door de Romeinen (in onze stad vinden we daar veel resten van), werd toen misschien ook wel het Lentefeest gevierd.

In Egypte werd een groot feest gevierd ter ere van de godin Isis, de god van de natuur. In Griekenland zijn de bloemenfeesten (in de Lente begint de bloei!) ter ere van de god Dionysus bekend. Die feesten duurden drie dagen! teken de sfeer van de midwinter

Les 2.1 De kerstening

3. De kerstening, vastenavond

Ook in de Middeleeuwen waren er feesten als afsluiting van die akelige wintertijd. Men was blij dat de honger voorbij was. Er werd uitbundig herrie gemaakt om de laatste 'wintergeesten' te verdrijven. Ook nu nog zijn er dorpen, waar mensen, op 't eind van de wintertijd, lelijk verkleed, met bellen en ratels door de dorpen trekken. Nog altijd om de wintergeesten te verjagen?

Al die feesten zijn in de loop der jaren Christelijke feesten geworden, 'gekerstend' zeggen we. In kerstenen zit het woord Christenen. Zo ook het vastenavondfeest, een katholiek feest, dat gevierd wordt vòòr het begin van de 40-daagse vastentijd. Een vastentijd, die voorafgaat aan Pasen. Nog drie dagen veel eten, drinken en plezier maken en dan 40 dagen sober leven. Op weg naar Pasen.

'Carne-Vale' betekent in 't Latijn: einde van het vlees.

4. . Alles op z'n kop

Met Carnaval staat alles op z'n kop. In de grijze oudheid was het een slaaf die gedurende het lentefeest voor koning speelde en dit na afloop vaak met de dood moest bekopen.

In onze tijd is het Prins Carnaval, een gewone burger, die met Carnaval de macht van het stadsbestuur over neemt.

Ook de "Blauwe Schuit", een schip met wielen, was de omgedraaide wereld. Deze schuit, die gedurende de Carnavalsperiode van stad naar stad trok, werd bemand door losbandige monniken, dronkaards en ander gespuis, dat men in de steden liever kwijt dan rijk was.

De "scheepsbemanning" vermaakte het volk met schunnige liedjes en toneelstukjes, waarin vaak de spot werd gedreven met belangrijke personen en de strenge regels van de kerk.

Het mag duidelijk zijn dat veel stadsbesturen de komst van de Blauwe Schuit met tegenzin tegemoet zagen en soms zelfs verboden.

Ook nu gebeurt het nog vaak dat belangrijke mensen, bijvoorbeeld de burgemeester of e minister, in de Carnavalskrant worden bespont. Met Carnaval mag dit. Immers met Carnaval staat alles op z'n kop!

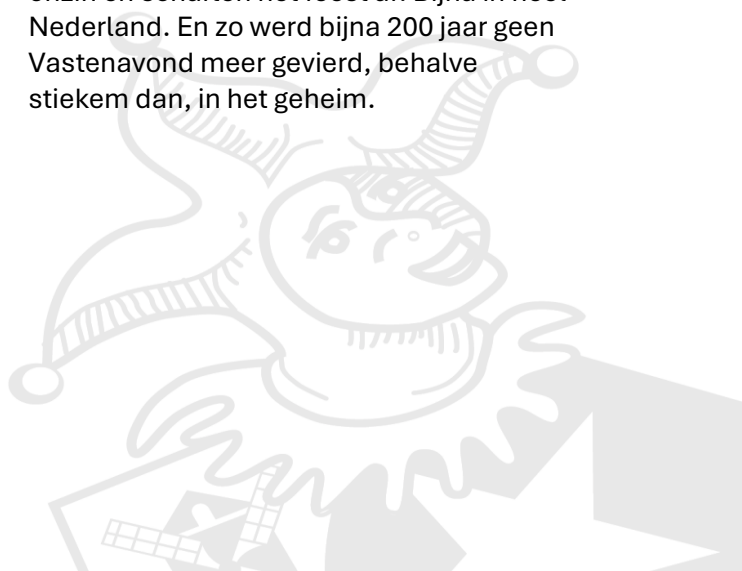

5. Vastenavond verboden

In de 16e eeuw waren er katholieken, die vonden dat het met het geloof niet goed ging. Zij protesteerden tegen een aantal regels en gebruiken binnen de rooms-katholieke Kerk.

We noemen ze protestanten.

Zij vonden het Vastenaovondsfeest maar onzin en schaften het feest af. Bijna in heel Nederland. En zo werd bijna 200 jaar geen Vastenavond meer gevierd, behalve stiekem dan, in het geheim.

Les 2.2 Opleving

6. Carnaval

In Venetië, een stad in het Noorden van Italië, bleef men het feest altijd vieren, en hoe. Ook in Frankrijk (o.a. in de stad Nice) bleef het feest populair.

Soldaten van Napoleon, die daar waren (eind 18' eeuw), vonden het feest zo leuk, dat ze het bleven vieren, ook toen ze later naar Duitsland kwamen. En van daaruit verspreidde het feest zich als een olievlek over het katholieke Brabant en Limburg, waar het tot dan nog steeds stiekem gevierd werd.

Een echte doorbraak kwam er in 1839. Na negen jaar belegerd te zijn geweest door 'opstandige' Belgische troepen, yengevolge van de Belgische Opstand 1830-1839, was Maastricht vrij en kreeg de bevolking weer echt zin om Carnaval te vieren.

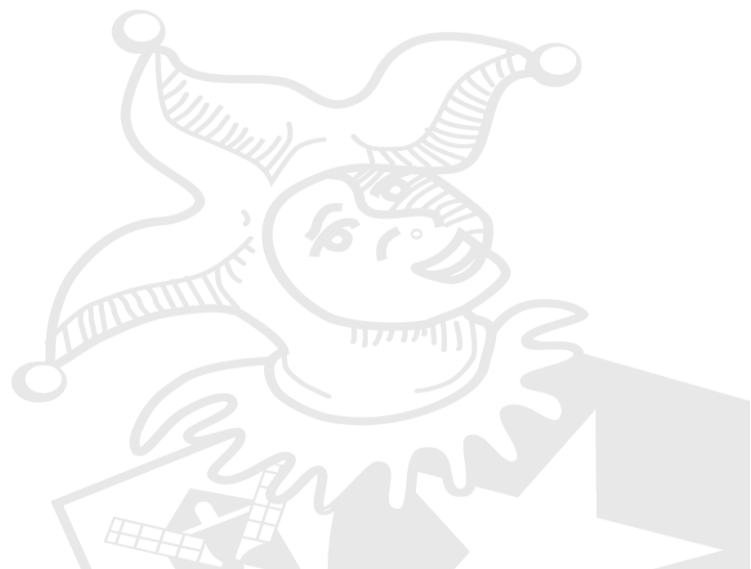
7. De Momussosjeteit

In 1840 werd in Maastricht voor het eerst een optocht georganiseerd. Het was zo'n geweldig feest, dat het jaar daarna weer een optocht werd georganiseerd. Er werd zelfs een vereniging opgericht, die elk jaar allerlei activiteiten ging organiseren: 'de Momussosjeteit'. Behalve de organisatie van de optocht liet de sociëteit ook de Carnaval inschieten en organiseerde men bals. De naam Momus is genoemd naar de Griekse

god van de spotlust Momos, Momus in het Latijn. De vereniging huisde aan het Vrijthof, waar nu de 'Momus' ligt.

Met het verdiende geld van de feesten gaf men de armen brood, soep, kleding en

brandstof. Het motto was: 'Plezeer en Sjariteit', plezier en liefdadigheid. In 1939, 100 jaar later dus, hield de Momus op te bestaan. In 1945 werd hun devies en een aantal van hun tradities overgenomen door de Tempeleers, die nu nog steeds de organisatie van het stadscarnaval in Maastricht verzorgen.

Les 2.3 Van 1946 tot nu...

8 De Piotte' (soldaten)

Maastricht was een garnizoensstad, d.w.z. dat er veel soldaten waren. Zij hebben veel bijgedragen aan de opleving van Carnaval.

In 1951 kwam een aantal onderofficieren op het ludieke idee een kolder-erewacht te vormen voor de Stadsprins. Ze droegen daarbij echte historische militaire uniformen uit de tijd van Napoleon. De naam 'Kachelpiepers' komt van de bijnaam van de mortieren. Een mortier vuurt lijkt op een pijp, een 'kachelpiep'.

Daarvandaan de naam 'Kachelpiepers' voor de erewacht van toen en het Garderegiment van nu. Het Garderegiment van nu bestaat uit een muziekkorps en een exercitiepeloton. Die dragen nepgeweren en doen een kolder-exercitie, die doet denken aan de militaire exercitie van voorheen.

Het Garderegiment wordt niet meer gevormd door militairen, maar door gewone 'burgers', mannen en vrouwen. Ze vormen nog steeds het Garderegiment van de Stadsprins, maar dragen een Schotse uitmonstering, compleet met kilt (rok) en paardenharen tas.

9. Camaval... na 1946

In navolging van de Momussociëteit werd op 16 november 1945 in de Momustempel 'De Tempeleers' opgericht. De naam afgeleid van 't woord Momustempel. Carnaval werd door de mensen anders gevierd dan nu. De mensen verzamelden zich in een café en trokken achter een 'moneka-speuler' kaffee in, kaffee oet. Met de 'kompenij' trok men er op uit.

De optocht bestond uit een aantal praalwagens, muziekgroepen en 'verkleiders'. Voor kinderen was er weinig te beleven.

Na de optocht was voor hen de Carnaval voorbij.

Hoe is dat nu? Schrijf dat eens op:

.....

.....

.....

.....

Les 2.4 Vragen

1. Waar komt de naam 'Carnaval' vandaan?

.....

2. Welke verandering zie je in het Carnavalsfeest na de kerstening

.....

3. Hoe komt het dat onze Carnaval zo lijkt op die in het Rijnland (Keulen enz.)?

.....

4. 'Plezeer en sjariteit', hoe doen de Tempeleers dat nu? Geef voorbeelden

.....

5.. Hoe komen de Kachelpiepers aan hun naam?

.....

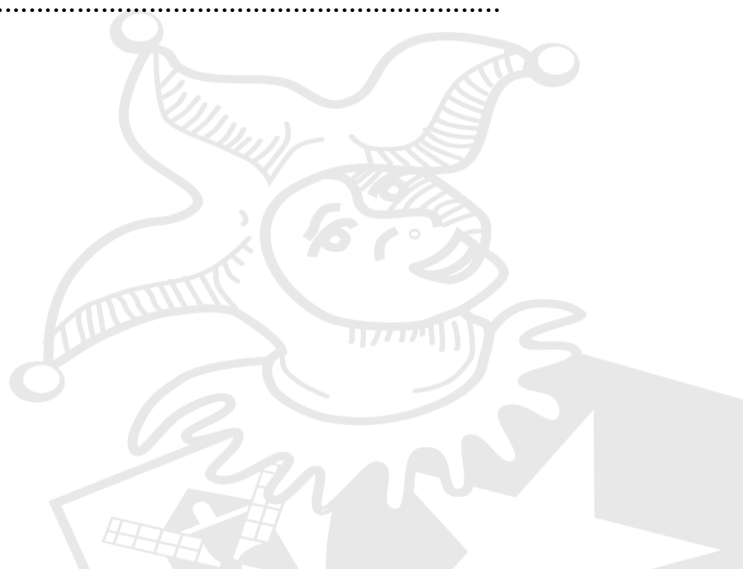
6. Vind je het embleem van de Tempeleers passend? Waarom of waarom niet.

.....

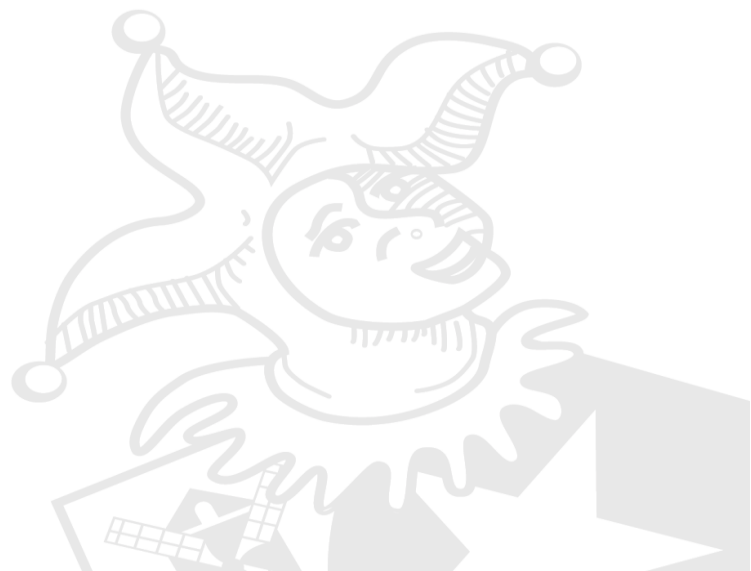
6. . Welke Maastrichtse woorden staan in de tekst? Wat is hun betekenis? (kijk ook in het Vademecum, vraag je leerkracht)

Maastrichts woord -> Betekent

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Deel 3 – Symbolen

Les 3.0 het Mooswief

't Mooswief is eigenlijk het voornaamste symbool van de 'Mestreechter Vastelaovend'. We noemen haar ook wel de patrones van de Maastrichtse Carnaval.

Waar komt 't Mooswief nu eigenlijk vandaan?

In de vorige eeuw werden de producten (groentes), die op het land groeiden, door de groentevrouwen in grote manden of met hondenkarren naar de markt gebracht. Ze kwamen uit de 'moostuin' van Maastricht, St.Pieter, ook nu nog bekend om zijn aardappelen, uien, prei en kool. Maar ook van verder kwamen de 'mooswiever' met tientallen naar de markt om hun waar te verkopen.

Als aandenken aan die mooswiever, die net als de echte Carnavalsvierder niet op hun mondje gevallen waren, werd op Carnavalsmaandag in 1954 op de markt door de Stadsprins van dat jaar, een standbeeld van een mooswief onthuld. Het beeld was gemaakt door de Maastrichtse beeldhouwer Charles Vos.

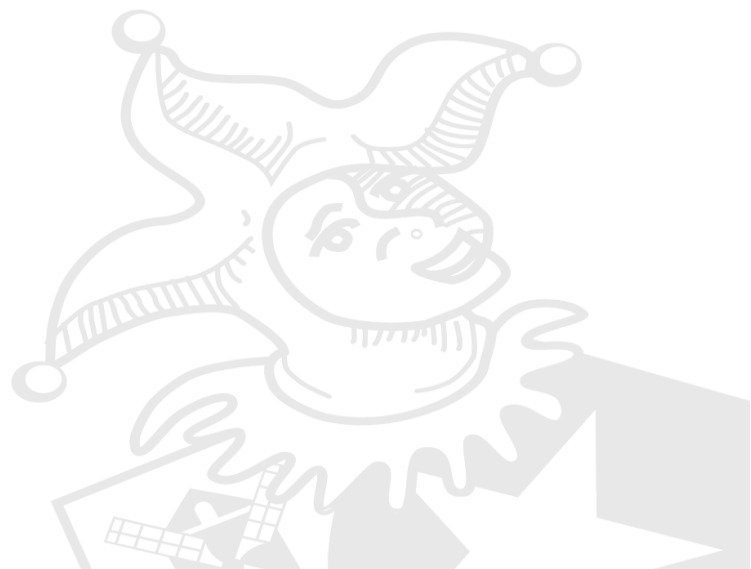
Het Mooswief als patrones van de Mestreechter Vastelaovend was geboren.

Tijdens de Carnaval neemt het Mooswief, letterlijk en figuurlijk, een belangrijke plaats in. Voordat de stadssleutel van de stad, op zaterdagmiddag voor Carnaval, tijdens een kolderieke plechtige bijeenkomst op het stadhuis, aan de StadsPrins wordt overhandigd, maakt de Prins zijn opwachting bij 't Mooswief. Hij hangt het beeld een groentenkrans om.

De **stadssleutel** is het symbool van de wereldlijke macht. De Prins mag de stad drie dagen regeren. Prinsen komen en gaan, ieder jaar is er een nieuwe Stadsprins, maar 't Mooswief blijft. Zondagochtend, tijdens 't inschieten op het Vrijthof, wordt het Mooswief, een vrolijk ogende reuzenpop, plechtig opgetakeld aan een hoge vlaggenmast. De groentevrouw met het vrolijke gezicht en met een korf vol groenten aan de arm (poor, unne en kuul) zal drie dagen lang over de stad waken. Aan haar voeten woedt de 'boonte stôrm'. De harmonie van St.Pieter, samen met de 'Mooswiever' van St. Pieter hebben haar hierheen begeleid.

Op Carnavalsdinsdag wordt het Mooswief precies om 12 uur 's nachts onder oorverdovend tromgeroffel en kabaal in 't bijzijn van duizenden mensen langzaam naar beneden gelaten. De Prins pinkt een traan weg; hij niet alleen. Carnaval is weer voor een jaar voorbij.

Les 3.1 Maskers

Waarom dragen mensen een masker?

Daar kunnen verschillende redenen voor zijn, laten we er eens een aantal bekijken.

Reden 1: veel mensen willen met Carnaval gemaskeerd - onherkenbaar - op stap gaan. Dat gemaskeerd gekleed gaan of zich vermommen is ook een heel oude traditie. Men wil graag onherkenbaar zijn, omdat het met Carnaval gebruikelijk is (was), elkaar ongezoeten de waarheid te zeggen. Je kunt namelijk achter zo'n masker gewoon zeggen wat je anders niet durft te zeggen of mensen aanspreken die je normaal niet durft aan te spreken. Je verbergt jezelf achter het gezicht van een ander. Zo kun je mensen (op een leuke manier) voor de gek houden of ze een beetje laten schrikken.

Reden 2: Het onherkenbaar - gemaskeerd-verkleed gaan heeft ook iets spannends. Op die manier kun je zomaar iemand anders worden, in de huid van een ander kruipen.

De 'maskes' zingen dan: 'Kukeleku, de kins miech neet' of 'lech bin de nisjeke' en laten mensen raden 'wie ben ik?'

Reden 3: Een masker kan je 'pekske' compleet maken. Bij een duivelspakje past een duivelsmasker. Ben je verkleed als 'aajd wief', dan maakt een bijpassend masker je outfit helemaal goed. Van veel bekende personen bestaat een masker, zo kun je je verkleden als een bekend iemand, bijv.: een president, of een andere beroemdheid.

Reden 4: Met maskers kun je ook een gevoel, emotie uitdrukken. Het masker staat symbool voor iets. Hieronder staan twee maskers afgebeeld, die dat doen. Die horen bij elkaar. De een kan niet zonder de ander, zeker niet met Carnaval. De Tempeleers dragen beide maskers op hun 'plakkèt'.

Schrijf er onder wat ze verbeelden in: De maskers laten zien:

.....
en staan symbool voor.

.....
(Denk aan de Momussociëteit)

Maak eens een gedicht over MASKER, een naamdicht heet

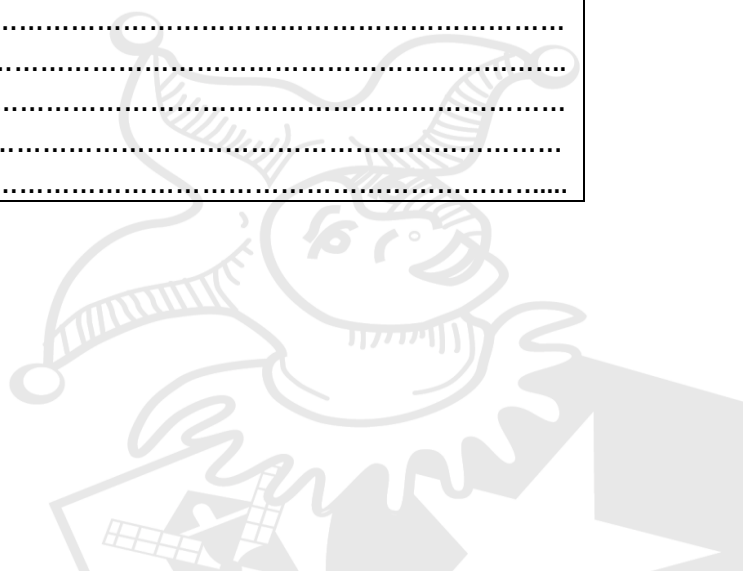
Begin elke zin met de aangegeven letter, het hoeft niet te rijmen.

Vul

dat.

M.....
A.....
S.....
K.....
E.....
R.....

Les 3.2 De Medailles

Een medaille krijg je niet zomaar. Om een medaille te krijgen heb je iets moeten doen, iets bijzonders. Je hebt een (kleinere of grotere) prestatie geleverd. Je hebt je in iets onderscheiden. Regelmatig worden mensen onderscheiden. Zij ontvangen een medaille van de koningin, van een vereniging of iemand anders. Zo'n medaille is een symbool, het is een teken, dat je in iets bent onderscheiden.

De Prins Carnaval van Groot-Maastricht en alle andere Prinsen van de verschillende buurten delen ieder jaar heel wat medailles uit. Elk jaar worden er nieuwe medailles ontworpen. Veel mensen krijgen van de Prins een medaille omdat ze zich bijvoorbeeld heel verdienstelijk hebben gemaakt voor het Carnaval. Maar dat hoeft niet persé, een andere verdienste kan ook. Iemand heeft bijv. jarenlang een club geleid, mensen verzorgd en ga zo maar door. Een medaille is een ereteken. Een medaille opspelden noem je decoreren.

Je kunt Ridder of Officier, Commandeur of GrootOfficier in de Orde van worden. Hoe groter de verdiensten, hoe 'hoger' de medaille, die je ontvangt.

De Prins van Maastricht heeft elk jaar een eigen orde. Die heet de Prinsenorde.

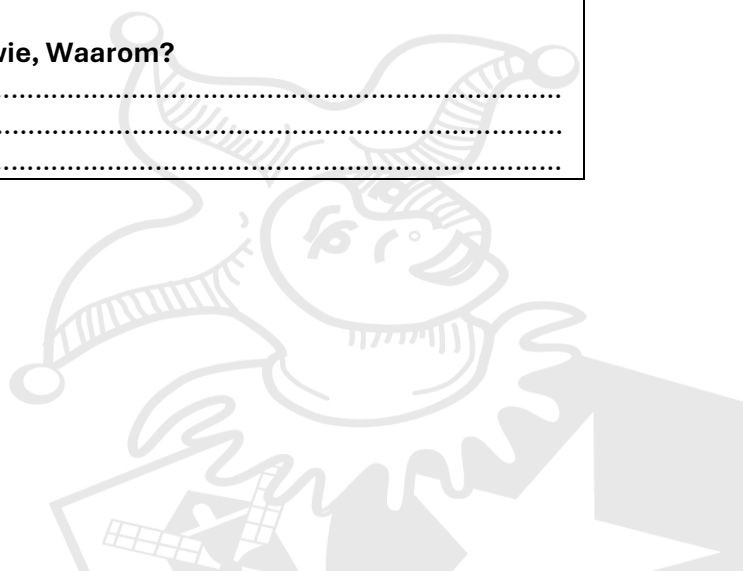
Carnavalsonderscheidingen hebben vaak grappige Maastrichtse namen.

Schrijf eens op : Waarom ontvangen mensen een medaille?

- a.....
- b.....
- c.....
- d.....
- e.....

Heb jij al eens een medaille ontvangen? Van wie, Waarom?

- a.....
- b.....
- c.....

Ontwerp hieronder een eigen medaille:

Les 3.3 Het getal 11 en de nar

Het gekkengetal 11

Het getal 11 is een vreemd getal: Je kunt het op is het symbool van de kop zetten enhet blijft 11, hetzelfde getal, dus!! Het getal 11 is ook een symbool van Carnaval: op de elfde van de elfde begint het Carnavals-seizoen. Je kent de spreuk: '11 ...de gek!'

Carnaval wordt met het Momuskanon 'ingeschoten' met . . ja hoor, 11 schoten! Er is een Raad van Elf. Hoe komen we toch aan dat getal 11 als 'gekkengetal'?

Een paar theorieën:

1. Het zou uit de Franse Revolutie komen, als afkorting van: Egalité, Liberté, Fraternité. Na de Franse Revolutie ging de macht naar het volk, met Carnaval ook
2. Het getal 11 zou in verband staan met elfen die waanzin (gekkigheid) teweeg kunnen brengen. De oude Germanen geloofden in goede en kwade elfen, aardmannetjes, kabouters.

En zo zijn er nog een aantal verklaringen. En wat is nou waar? Wie het weet mag het zeggen!!!

Je kunt ook een elfje, een gek of komisch gedichtje maken. Het gedicht bestaat dan uit elf woorden die allemaal iets met elkaar te maken hebben.

Dat gaat zo: De woorden moeten in dit geval betrekking hebben op Carnaval. De eerste regel heeft 1 woord, de 2e heeft 2 woorden, de 3e heeft 3 woorden, de 4e heeft 4 woorden, de 5e heeft 1 woord, samen 11. Bekijk het voorbeeld maar eens goed. En nu jij:

B.v,
Clown
rode neus
Lachen, zingen, springen
Groene schoenen, gele broek
Carnaval

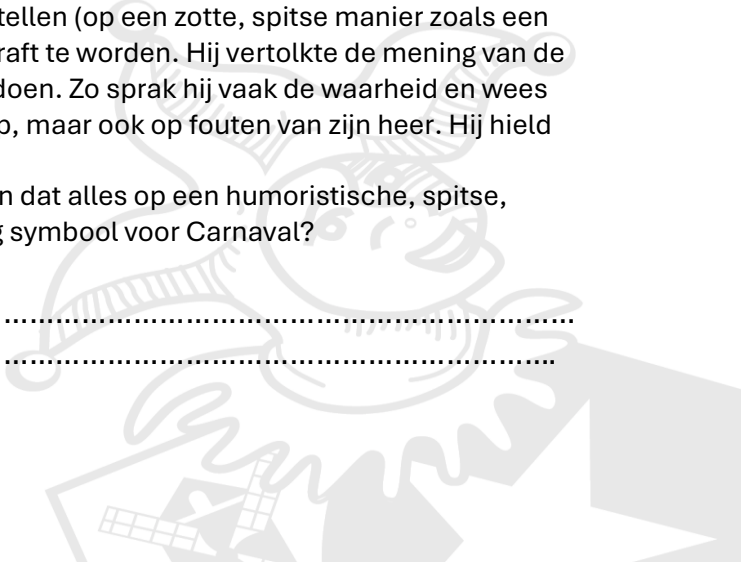
De Nar

Is het symbool van de betrekkelijkheid van ernstige dingen minder ernstig doen lijken, van plezier maken, van dingen doen die eigenlijk niet kunnen, de waarheid op 'n leuke wijze vertellen. Denk maar 's aan de avonturen van Tijl Uilenspiegel.

Vroeger was de nar gekleed in een ruiten hemd en een broek met verschillend gekleurde pijpen. Hij droeg een narrenkap (prinsenmuts), gekrulde puntschoenen en was versierd met belletjes. Hij droeg een knots met zijn evenbeeld erin (prinsenscepter) of een spiegel. Hij vermaakte de mensen op straat of aan het hof en niemand nam het hem kwalijk als hij 'uit de maat liep'. Tegen zijn heer kon hij de waarheid vertellen (op een zotte, spitse manier zoals een buutereedner dat nu doet), zonder daarvoor gestraft te worden. Hij vertolkte de mening van de gewone mensen, dan hoefden die dat niet zelf te doen. Zo sprak hij vaak de waarheid en wees op de tekortkomingen, op de fouten in stad of dorp, maar ook op fouten van zijn heer. Hij hield hen een spiegel voor.

Hij liet hen zichzelf en hun tekortkomingen zien. En dat alles op een humoristische, spitse, plezierige wijze. Waarom is de nar nu een prachtig symbool voor Carnaval?

.....
.....

Deel 4 - De Prins

Les 4.0 Prinsekäös

De Stadsprins

Toen na de Tweede Wereldoorlog, als vervolg op de Momus-sosjeteit (zie ook de lesbrief: De geschiedenis van de Carnaval) De Tempeleers werden opgericht, was een van de eervolle taken van de Tempeleers: zorgen voor de Stadsprins, beter gezegd:

'De Prins vaan Groet Mestreech'

De taak van de Stadsprins

Voor elke Maastrichtenaar is de Stadspins de hoogste autoriteit in Carnavalsland en de Tempeleers moeten er voor zorgen dat de Stadsprins ook echt Prins is. Dus behandeld en aangesproken worden als een Prins ('Hoeglôstigheid', noemen we hem), gekleed zijn als een Prins, in een Prinselijke auto met chauffeur rondgereden worden enz. Hij vervult

dan ook een heel belangrijke taak. De Stadsprins is de centrale persoon op de Prinsenwagen, tijdens een mooi concert of bal, bij de overdracht van de macht op het stadhuis en andere 'voornamen' evenementen. Maar vooral is hij het middelpunt als hij bezoeken brengt aan bejaardentehuizen, aan kinderen in het ziekenhuis, aan scholen, aan verenigingen, aan jeugdclubs, aan gehandicapte kinderen en aan Vijverdal. Deze taak als Stadsprins begint bij het 'oetrope' (de bekendmaking op de Markt) en eindigt op carnavalsdinsdag om 12 uur 's nachts.

Je ziet: een voorname taak en zo'n taak kan ook niet zomaar iedereen vervullen.

Hoe word Je Stadsprins?

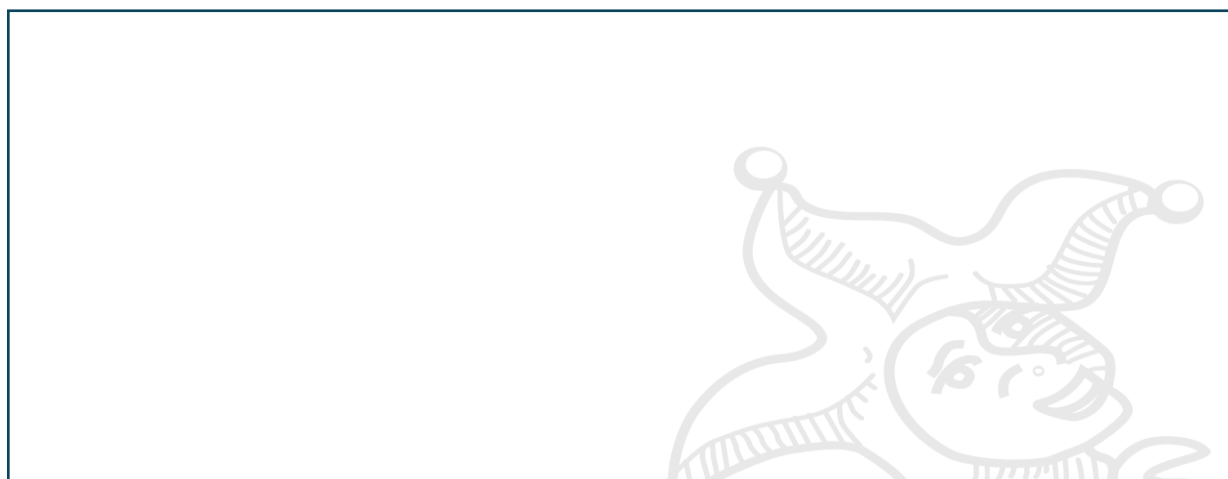
In september, oktober voor Carnaval verschijnt in de Maastrichtse dagbladen een oproep (advertentie) van de Tempeleers. Iedereen wordt uitgenodigd om iemand voor te dragen, die Stadsprins zou kunnen worden. Daar is wel een uitgebreide brief voor, die ingevuld moet worden. En al die brieven moeten gestuurd worden naar de 'Sikkertaris-Ginneraol' van de Tempeleers. Hij verzamelt al die brieven. (Natuurlijk in 't grootste geheim!)

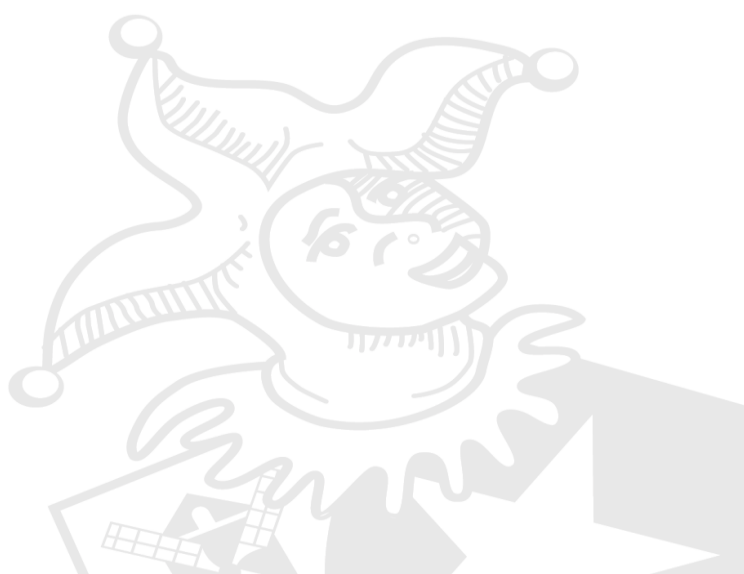

Ontwerp eens zo'n advertentie:

Bedenk goed wat er allemaal in moet staan.

Advertentie

Les 4.1 De Prins et Oetrope en inhole

En dan?

Al die ingestuurde namen worden dan op een grote lijst gezet : 'de grosliès'.

Die lijst wordt aan de grote vergadering van de Tempeleers voorgelegd. In een kleinere groep - de Tempeleers - de Kanselarijraad - wordt via een geheime procedure een verdere selectie gemaakt. De definitieve keus wordt door drie leden van die raad gemaakt.

Dat dat onder de grootste geheimhouding gebeurt spreekt voor zich. Tot aan het 'oetrope' 4 weken voor Carnaval wordt de keuze van de nieuwe Stadsprins beschouwd als het best bewaarde geheim van Maastricht

't Oetrope

Zondag, 4 weken voor Carnaval: eindelijk is het zover.

De Grote Onbekende wordt vanaf het station in een grote 'cortège' naar de Markt gebracht. Natuurlijk is hij doodnervus als hij onder dat grote masker door Maastricht wordt geleid. Onder een hels kabaal wordt dat masker van zijn hoofd gehaald. De nieuwe Stadsprins is bekend.

Hij legt de eed af met zijn hand op het masker en hij belooft dat hij alle mensen vòòr zal gaan, zal leiden, in de 'zwoer, meh plezerege daog vaan Vastelaovend'.

Hij krijgt de eretekenen: een prachtige prinsenmuts, prinsenembleem ('sjabbeleer') en de scepter. Kijk maar eens goed naar de foto. De Prins is klaar om aan zijn grote taak te beginnen. En natuurlijk is er dan de pers, t.v. , radio, journalisten, die allemaal vragen stellen.

Opdracht: Jij bent verslaggever van je schoolblad en je wilt graag een stukje in het schoolblad schrijven over de nieuwe Stadsprins. Je mag hem 5 vragen stellen.

Welke vragen zou je hem stellen? Schrijf ze hieronder op.

- 1.....
- 2.....
- 3.....
- 4.....
- 5.....

't Inhòle

Zaterdag vòòr Carnaval. Met de trein komt de Prins aan in Maastricht. Hij draagt nu zijn echt Prinsenkostuum, het Bourgondisch Kostuum. In een optocht gaat hij naar de Markt en hangt het Mooswief een krans om. In een plechtige, kolderieke zitting in het stadhuis, draagt de burgemeester, in aanwezigheid van ministers en andere hooggeplaatste mensen, zijn macht over aan de Stadsprins van Maastricht. De Prins ontvangt de stadssleutel. Hij is nu de 'baas' in Carnavalsvierend Maastricht. Dit heet de 'machtsoverdracht'. En omdat de Prins nu aan de macht is, houdt hij een receptie.

Les 4.2 De Cramignon

De Cramignon

Op Carnavalszondag-, maandag- en dinsdagavond, om half negen, gaat de Prins, met een Zate Hermenie voorop, een tocht door de stad maken. Hij trekt dan, samen met een hele groep mensen, want iedereen mag mee, langs een aantal markante lokaties in Maastricht.

Op die plaatsen wordt halt gehouden gemaakt, gedanst en dan gaat het weer, muziek Al die plaatsen waar de Prins en zijn kompanen

Opdracht:

Schrijf de naam van de halteplaats.. op de goede plaats

1

2.....

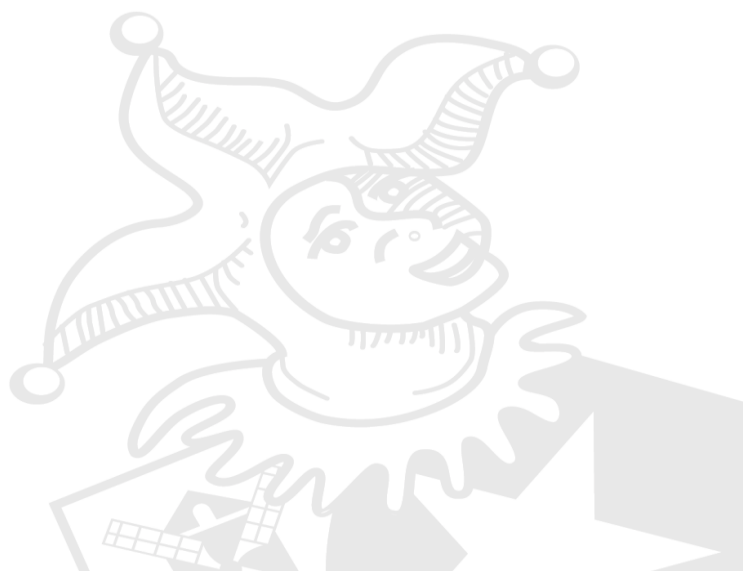
3

4

5

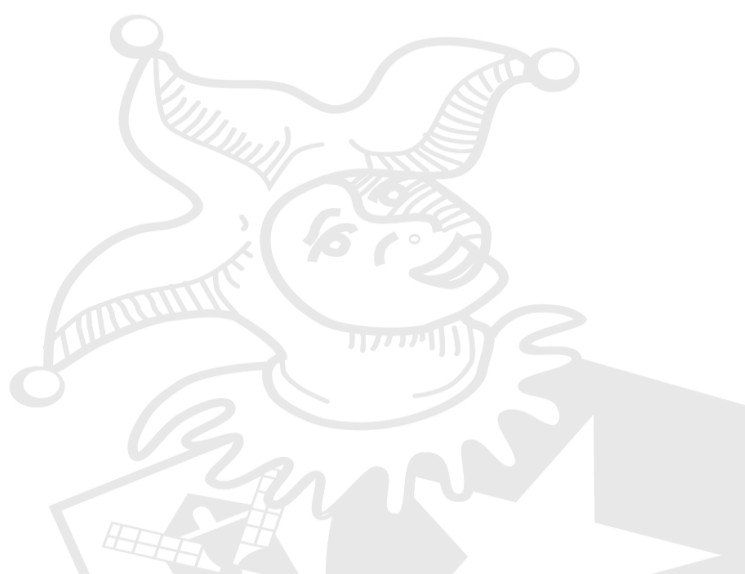
't Is weer veurbij

Het Vrijthof: dinsdagnacht 12 uur, middernacht. De Maastrichtse Carnaval is weer voorbij. De Prins beklimt een vrachtwagen en neemt afscheid van alle Carnavalsvierders. Het Vrijthof is bom- en bomvol. Mensen zitten in de bomen, tot ver in de zijstraten staat het propvol. Onder het spelen van het Maastrichtse volkslied wordt het Mooswief omlaag gelaten. De Prins doet zijn muts af en levert zijn scepter in. Zijn Prinsschap is voorbij.....Carnaval is voorbij.

Bijlage 1: Vademecum (woordenlijst)

A

Alaaf

Carnavalskreet. In Maastricht niet gebruikelijk.

Kan iets te maken hebben met 'ALF' (—elfje). In 't Hebreeuws betekent dit: Wij zijn de beste.

Asselegoondsdag (Aswoensdag)

De dag na Vastelaovend, begin van de Vasten. (RK)

Aw-wieverbal (Oudewijvenbal)

Niet gebruikelijk in Maastricht. In de omliggende dorpen wordt dit op de donderdag voor de Vastelaovend uitbundig gevierd. De vrouwen zijn onherkenbaar verkleed en zeggen iedereen ongezouten de waarheid, net zoals 't Mooswief in Maastricht.

Dit fenomeen komt oorspronkelijk uit het Rijnlandse Carnaval.

B

Benkelek moment - (spannend moment)

't Benkelek momint is aangebroken als de Stadsprins bekend wordt gemaakt en onder 't masker uitkomt. Dit is dus het grote moment waarop iedereen heeft gewacht.

Boerekeel (Boerenkiel)

Niet gebruikelijk in Maastricht. Wordt voornamelijk in N. Brabant met Vastelaovend gedragen, ze vinden er immers dat ze nog echte boeren zijn.

Boonte störm (Bonte storm)

Ongeorganiseerde chaos in de Maastrichtse optochten, waar groepen verkleeders of 'einzegônger' de mensen langs de kant met hun spel vermaken. Deze mensen zijn niet ingeschreven voor de optocht en gaan op hun manier in en uit de optocht.

Bôrgemeister (Burgemeester)

De Burgemeester van Maastricht draagt op Vastelaovendszaoterdag voor drie dagen de macht over de stad over aan de Stadsprins.

Hij is tevens 'Besjermhier' (beschermheer) van de Tempeleers en voorzitter van de Raod vaan Protecteurs; dit is een soort Raad van Bestuur.

Buuttereedner

In Maastricht noemen ze dat 'klets kriemer'. Iemand die 't dagelijks leven op de hak neemt en dat oorspronkelijk vanaf 'n ton (vaat of buut) deed.

C

Carnaval

Carnavalogie

De 'leer in de Carnaval' die op de vrijdag voor de Vastelaovend door de Tempeleers voor de Maastrichtse jeugd op een school wordt gegeven.

Chauvinisme

Trots en verliefd zijn op je eigen stad, streek, taal, cultuur en andere gebruiken.

Confettie

Gekleurde papiersnippertjes, meestal rond, die rondgestrooid en geschoten worden en waar de kleine kinderen uren mee bezig kunnen zijn om ze op te rapen en weer in de lucht te gooien.

Cortège chique stoet waarin de Groete

Fraaie en chique stoet waarin de Groete Oonbekinde meegevoerd wordt naar de Markt, als hij uitgeroepen wordt. Ook op Vastelaovendszaaterdag wordt de Stadsprins in een chique cortège ingehaald en in een oldtimer naar het stadhuis vervoerd.

Cramignon

Iedere vastelaovendsaovond maakt de stadsprins en zijn gevolg een rondje door de Maastrichtse binnenstad. Ze beginnen om half negen onder 't Mooswief op het Vriethof en dan achter een Zate Hermenieke aan naar 't Mooswief op de Markt, de trappen van het Dinghoes in de Grote Staat, de Maastrichter Geis in de Klein Stokstraat en Pieke in de stokstraat. Als laatste zijn ze bij 't monument voor de Zate Hermeniekes op het Vriethof, waar de Cramignon eindigt.

D

Dansmamzèlke (Dansmarietje)

Jong meisje dat alleen of in een groep acrobatische dansen uitvoert op marsmuziek. Dit fenomeen komt oorspronkelijk uit het Rijnlandse Carnaval en is in Maastricht niet heel erg gebruikelijk.

Dee vaan us (Die van ons)

Benaming door de Ceremoniemeester van de Tempeleers voor de burgemeester van Maastricht, als hij hem tijdens de machtsoverdracht op Vastelaovendszaaterdag de 'waarheid' zegt.
Die vaan us (Die van ons)

1. Het College van Burgemeester en Wethouders, als 'Dee vaan us' de 'waarheid' gezegd krijgt.
2. Het koppel 'govies' (grote poppen in de vorm van politieagenten) die traditiegetrouw de Groete Optoch openen.

Dejeuner (Ontbijt)

Traditioneel krijgt het Zate Hermenieke dat nr. 1 geloot heeft om op te treden op het Zate Hermeniekes Kongkoer op Vastelaovendsdinsdag een 'dejeuner' den. Naar Maastrichtse traditie bestaat het uit een goed en degelijk ontbijt met spek met ei. Hiermee wordt een stevige 'bojem gelag' voor de laatste Vastelaovendsdaag.

Drappo (Vaandel, vlag)

Vierkant vaandel aan een 'galgconstructie'.
Gebruikelijk bij de Kachelpiepers en zate

Drejmeule (Draaimolen)

Kermismolentje waarop je door de kracht van een motor wordt rondgedraaid. Je kunt niet meer stoppen.

E

Einzelgänger

Iemand die, vaak heel apart en komisch verkleed, helemaal alleen Vastelaovend viert en in de optochten en op straat met zijn fratsen de mensen vermaakt.

Èlf

Kijk in de lesbrief.

Èlf november

D'n èlfde-vaan-d'nèlfde is de opening van het Carnavalsseizoen. Op de eerste zondag na die datum wordt de Jaorvergadering van de Tempeleers gehouden.

Ete (Eten)

Moet je met Vastelaovend zeker blijven doen, anders houd je het niet vol en 'geit me vaan de graot'.

F

Friet (Frites)

Vastelaovendseten bij uitstek: 'et friet, drink beer, slik hieringe' is een zin uit het Carnavalsliedje 'Wèlt g'r neet nao de pieringe' uit 1950. In menig Maastrichts gezin wordt deze maaltijd zowel binnens- als buitenshuis met Vastelaovend frequent genuttigd om maar vooral op de been te blijven.

G

Geis (Geest)

De Mestreechter Geis is de esprit, het volkseigen karaktertrekje van de Maastrichtenaar: gevoel voor humor en betrekkelijkheid.

Gigantius

Stadsreus van Maastricht die in een buidel twee poppen draagt en daarmee wil zeggen dat hij iedereen in z'n zak heeft.

Glazer (Glazen)

Daar drinkt men in de regel drank uit. Met Vastelaovend ziet men die overal op straat staan. Sommige mensen menen dat men ze na gebruik op straat kapot moet gooien en dat is niet de bedoeling.

Govie (Politieagent)

Maastrichtse benaming voor een politieagent. Kijk ook 'Die vaan us'.

Greuntekrans (Groentekrans)

Op Vastelaovenszaoterdag hangt de Stadsprins, vlak voordat hij het stadhuis binnengaat, het Mooswief op de Markt een groentekrans om. De krans is te vergelijken met een lauwerkrans, maar dan van groentes gemaakt. Het Mooswief op de Markt is een standbeeld dat door beeldhouwer Charles Vos in de jaren 50 is gemaakt. Sinds dat moment bieden de (groente) marktkooplui de 'greuntekrans' aan die zonder mankeren met de Vastelaovend blijft hangen.

Grieniezer (Kniesoor) Muggenzifter.

H

Habsjaar

Penningmeester van een Carnavalsvereniging.

Haafvaste (Halfvasten)

In België wordt Vastelaovend meer met Halfvasten gevierd dan met Vastelaovend zelf. Dit is in Maastricht niet gebruikelijk, maar toch gaan met Halfvasten veel Maastrichtenaren naar Hasselt of Maaseik om in de optochten mee te gaan of om te kijken.

Hiering (Haring)

Wordt met Vastelaovend veel gegeten. Men zegt dat haring de alcohol neutraliseert.

Hieringbiete (Haringbijten)

Gebruikelijk op Asselegoonsdag en geeft aanleiding om nog even door te vieren.

Historie

Belangrijk om de Vastelaovend te begrijpen. Kijk in de 'Carnavalogie'.

Hoeglëstegheid

Aanspreektitel voor Prins Carnaval. De Stadsprins wordt aangesproken met 'Hoegen Hoeglôstegheid'.

Hommage Eerbetoon.

Hospitaol

Het ziekenhuis is een vast bezoekadres voor de Stadsprins. Hij bezoekt vooral de kinderen.

Hosse (Hossen)

Manier van springend dansen met Vastelaovend.

Ineingefisternëld

In elkaar geknutseld.

Ingel (Engel)

D'n Ingel van Mestreech houdt het stadswapen vast en beschermt dit net zo goed zoals hij de Maastrichtenaren beschermt. D'n Ingel wordt ook al jaren lang door een inmiddels bekende Maastrichtenaar uitgebeeld.

Inhole (Inhalen)

Op Vastelaovendszaterdag wordt de Stadsprins vanaf het station ingehaald en naar de Markt begeleid. Daar vindt in het stadhuis de machtsoverdracht plaats.

Insjete (Inschieten)

Om 12.11 uur op Vastelaovendszondag wordt met het MOMUS-kenon op het Vrijthof de Vastelaovend ingeschoten. As de schoten over het Vrijthof hebben gerold en 't Mooswief is opgetakeld, is de Vastelaovend officieel begonnen.

K

Kachelpiepers

Het Garde-Rizzjemint van de Stadsprins dat in 1950 door 't Garnizoen van Menno van Coehoorn (die schoten met mortieren, een klein kanonnetje dat lijkt op een 'kachelpiep'). Na de militaire uniformen zijn ze, omdat ze het wel

leuk vonden, overgestapt op Schotse uniformen. 't Rizzjemint heeft een muziekkorps, een kolderexercitie-peloton met rode nepgeweren, een vaandelwacht en marketentsters.

Kaffee-in-kaffee-oet

In Maastricht viert men Vastelaovend voornamelijk op straat en men trekt van café naar café.

Kletskriemer Kijk Buuttereedner.

Klevariezitting

Door de Tempeleers georganiseerde Carnavalsavond voor de bewoners van verpleeghuis Klevarie. Daar treden heel veel bekende Maastrichtse artiesten op.

Kompenij (Gezelschap)

Bont gezelschap. Met Vastelaovend is dat een groep verkleeders die vooraf afgesproken hebben iets uit te spoken' en daar veel plezier aan beleven. Vaak werden ze vroeger vergezeld door een monekaspeuler'

Kössteek (Sloop)

Als je snel en eenvoudig verkleed wilt zijn, je een oud laken en een kussensloop. Je knipt 2 gaten in de sloop, trekt het over je hoofd, slaat het laken om je heen en je bent een

Kraankezitting

Zitting speciaal voor de zieken. Kijk ook bij

Kroenzjuwel (Kroonjuweel)

Een aantal attributen die bij het protocol van de Tempeleers gebruikt worden, hebben een hoge emotionele en historische waarde. Men noemt ze derhalve de Kroenzjuwiele. Dit zijn onder andere het MOMUS-kenon en het PrinseSjabbeleer.

Kroetmeister (Kruitmeester)

Deze functionaris is verantwoordelijk voor het kruit dat gebruikt wordt bij het schieten met het MOMUS-kenon. Hij assisteert de MarechalFunkeleer.

Leedsje

In het eerste weekend van november wordt het Carnavalsliedje voor de komende Vastelaovend door het 'Volk Vaan Mestreech' gekozen. Dat gaat in de vorm van een soort 'song-festival', waar ieder liedje gelijke kansen heeft.

Limmenaad (limonade)

Alcohol-vrij drankje in de vorm van sinas, 7-Up etc. Verder kan men fris' drinken in de vorm van Spa, cola en sinaasappelsap, als men geen bier (meer) wil drinken.

Linkse regejas

Als men 'gewoon even' op stap gaat met Vastelaovend en dan toch nog blijft 'plakken', draait men de regenjas binnenste buiten. Met een hoedje op, een paar vegen schmink op het gezicht en een 'remmelke of 'n toet' is men dan toch verkleed.

Look (gat)

Gat; niets met iets er om heen. Het bekendste 'look' met Vastelaovend is het LOOK in de optochten. Dat komt omdat groepen deelnemers en/of Zate Hermeniekes de optocht in en uit gaan of zo langzaam lopen dat v66r hun een LOOK ontstaat.

M

Maos (Maas)

Flinke waterweg in Maastricht die de stad in twee helften verdeelt. De ene kant is 'de stad' of 'het centrum' waar zich de Vastelaovend voornamelijk afspeelt en de andere kant is 'Wiek' waar iets minder te doen is met Vastelaovend. De belangrijkste stedelijke evenementen, zoals 't Oetrope, Inhole en de optochten beginnen echter wel in Wiek.

Marechal-Funkeleer

Een vrije naamspeling op een hoge militaire rang, de Maarschalk, in combinatie met het spelen met vuur (letterlijk en figuurlijk). De Tempeleer met deze titel is verantwoordelijk voor het bewaren van het MOMUS-kenon en het insjete met dit kanon.

Maske (Masker)

Met de Vastelaovend verkleden de mensen zich. Een wezenlijk onderdeel is daarbij het maskeren van het gezicht. Dit gebeurt door schmink, met vaak een heel mooi kunstzinnig resultaat, of door het dragen van een masker dat een heel ander gezicht heeft dan de drager ervan.

Medaaljel (Medaille)

Carnavalsverenigingen reiken met Vastelaovend onderscheidingen uit aan personen die zich verdienstelijk gemaakt hebben voor Vastelaovend. Vergelijk het met de jaarlijkse lintjesregen op Koninginnedag.

Mestreech (Maastricht)

Hoofdstad van Limburg, ca 125.000 inwoners.

Momus

De MOMUS-sosjeteit werd opgericht in 1839 etc. zie verder boekje over dit onderwerp.

Momuskenon (-kanon)

Klein kanon dat gebruikt wordt bij het Insjete van de Vastelaovend op Vastelaovendszondag op het Vrijthof om 12.11 uur. Waar komt het vandaan ?

Momuskop

Kop van een nar die de topgevel van de Mornuss6sjeteit aan het Vrijthof siert. (-)kôpke; Tempeleersorde 2001.

Mooswief

Kijk in de lesbrief.

Meziek (Muziek)

Met Vastelaovend kunnen we niet zonder muziek. Van L.S.O. tot en met de een-mans-ZateHermenie, van de verkleder met een 'remmelke' tot en met de 'monekaspeuler', alles en iedereen maakt muziek.

N

Naoventrint Nabijheid.

Narrekap

Fraaie 'muts' in de vorm van een narrenkap die de Stadsprins op zijn hoofd draagt.

Niksefiks

Gratis en voor niets.

Nostallegasie

Nostalgie 'verkleiders-bal'. De bedoeling is dat mensen zich ouderwets verkleeden. Dit bal wordt enkele weken voor Vastelaovend gehouden.

NUL

Narren Universiteit Limburg; pseudo universiteit met o.a. een Magnifieke Rector, een promotie Doctor Humoris Causa e.d. Een 'universiteit' waar je op kolder kunt afstuderen, promoveren en professor kunt worden.

O

Oetrope (Uitroepen)

Vier weke voor Vastelaovend wordt de nieuwe Stadsprins tijdens een openbare zitting op de Markt bekend gemaakt.

Opper (vaan deens);

Lid van de Raad van 11 die verantwoordelijk is voor de goede gang van zaken rond de Prins.

P

pelies (Paleis)

De woning van de Stadsprins wordt gedurende de 4,5 week dat hij in 'functie' is het 'Prinselek polies' genoemd.

patroenes (Patrones)

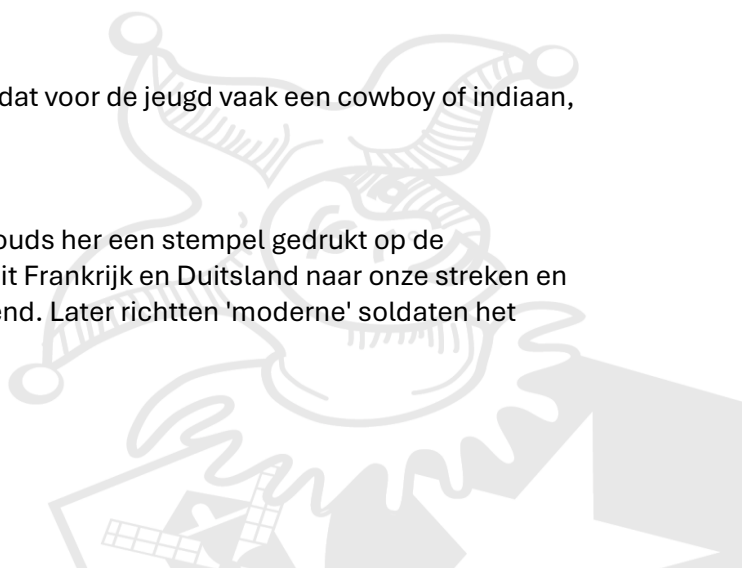
Het Mooswief is de 'Patroenes' van de Maastrichtse Vastelaovend, een soort beschermvrouw dus.

pekske (Pakje)

Verkleedkostuum dat iets uitbeeldt. Vroeger was dat voor de jeugd vaak een cowboy of indiaan, tegenwoordig is dat meer uitbundig en chiquer.

Piotte (Soldaten)

De in Maastricht gelegeerde soldaten hebben van ouds her een stempel gedrukt op de Vastelaovend. Ze brachten de Vastelaovend vanuit Frankrijk en Duitsland naar onze streken en bepaalden daarmee de traditie van de Vastelaovend. Later richtten 'moderne' soldaten het Garde-Rizzjement De Kachelpiepers op.

Plakkèt (Plaquette)

De Templeers dragen als herkenning een goudkleurige plaquette aan een rood-wit lint op hun borst. Op deze plaquette staan de symbolen van de Maastrichtse Vastelaovend: de zilveren stadsster, het stadswapen met beschermengel, het lachend en huilend masker (de lach en de traon), de k6kkerel (tol), de sjmik (zweepje) en de kollefit.

De 'lach en de traon' symboliseren de betrekkelijkheid van het leven; de 'k6kkerel' symboliseert het rondtollen; de 'sjmik' geldt als aandrijver voor de 'kokkerel' en de kollefit relatie met de keramische industrie in Maastricht aan Of

Pollefer (Buskruit) wordt gebruikt bij het insjete met het kenon op Vastelaovendszoondag. De Kroetmeister (Kruitmeester) is hier verantwoordelijk voor.

Prinsebal

Galabal ter ere van de stadsprins en alle Stadsprinsen, waar alle gasten in 'gala-kleding'

Prinsekäös (Prinsekeuze)

De kandidaten voor de Stadsprins worden door de bevolking voorgedragen. Na bespreking van de kandidaten tijdens een plenaire vergadering van de Tempeleers en de daarop volgende bijeenkomst van de Kanselarijraad, wordt uit de kandidaten door het 3-Gestirn (drie leden uit de Kanselarijraad) de uiteindelijke keuze gemaakt.

Prinses

Echtgenote van de Stadsprins

Prinsewaope (Prinsenwapen)

Na Vastelaovend levert de Stadsprins alle eretekens weer in. Alleen de 'narrekap', die hij uiteindelijk 4 weken heeft gedragen, mag hij houden. Hij ontvangt een speciaal wapenschild waarop zijn eretitels zijn uitgebeeld. Dit wapen, dat aan een schakelketting op de borst gedragen wordt, draagt hij in de volgende jaren tijdens het Gala Prinsebal.

Prinsezitting

Kolderieke feestavond waar Carnavalsartiesten en buuttereedners optreden ter ere van de Prins.

Prizzedent; (President)

Voorzitter van de Stiechting de Tempeleers.

Protecteur

Beschermers van iets. De Tempeleers hebben een 'Protectôôrsraad' (Raad van 'beschermers') die de organisatie op alle mogelijke gebieden bijstaat en adviezen geeft.

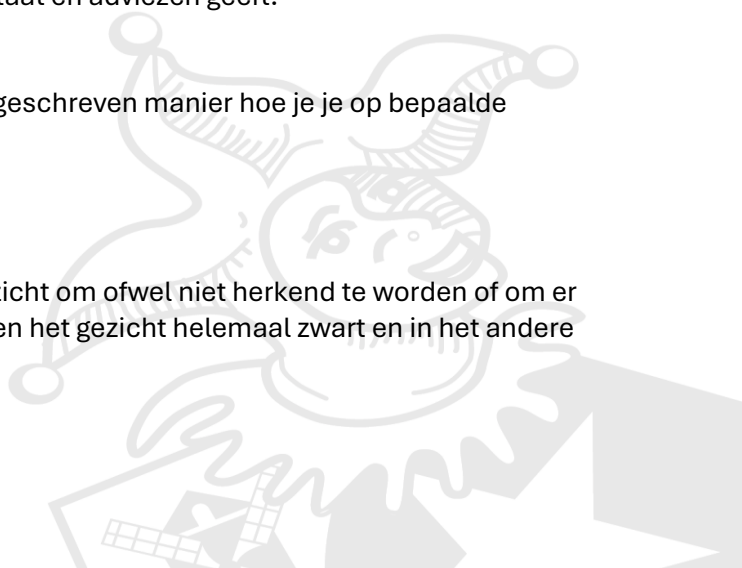
Protocol

Een vooraf afgesproken en in een reglement neergeschreven manier hoe je je op bepaalde momenten dient te gedragen en/of hoe bepaal

S

Sjmink (Schmink)

In plaats van een masker beschildert men zijn gezicht om ofwel niet herkend te worden of om er heel mooi uit te zien. In het eerste geval maakt men het gezicht helemaal zwart en in het andere geval ontstaat er vaak een kunstwerkje.

R

Raad van Èlf (Raad van Elf)

Een soort ministerraad van de Stadsprins.

Remmelke (Tamboerijn)

Het minste datje aan muziekinstrumenten met Vastelaovend kunt meenemen is een tamboerijn. Je kunt er in ieder geval de muziek van een Zate Hermenie ritmisch mee ondersteunen.

S

Saluut

Groet in z'n algemeenheid. De Tempeleers brengen een saluut door de rechterhand met de handpalm naar buiten naar de linkerkant van het voorhoofd te brengen. Dit als persiflage op het militaire salueren (groet brengen).

Scepter

Ereteken dat de Stadsprins in z'n hand houdt. Deze houten scepter stelt een nar voor die in z'n narrenkap het stadswapen draagt. De scepter is verder versierd met rood-geel-groene linten en belletjes.

Sirremoniemeister (Ceremoniemeester) Bij een groot feest hoort iemand die het feest leidt. Dit gebeurt o.a. bij een bruiloft. Hij/zij het feest aan elkaar en de de zaken uitgevoerd moeten worden.

Sjabbeleer

Fraai ereteken dat de Stadsprins aan een lint op zijn borst draagt. Het Sjabbeleer dateert uit 1909 en is afkomstig van de Aachener Carnavalsverein die dit aan de MOMUS-sosjeteit cadeau gegeven deed.

Sjariteit (Liefdadigheid)

Zorg voor de minderbedeelden. Dit doen we in Maastricht door collectes te (laten) houden en 't geld voor een goed doel beschikbaar te stellen. Maakt deel uit van 't motto van de Tempeleers: Plezeer en Sjariteit.

Straotcarnaval (Straatcarnaval) Uniek fenomeen dat alleen in Maastricht voorkomt in tegenstelling tot de omliggende dorpen en steden waar Carnaval bijna uitsluitend in zalen en cafés gevierd wordt.

T

Tempeleers

Stadscarnavalsorganisatie die alle stedelijke festiviteiten met de Vastelaovend organiseren. Zie ook boekje SMV.

Traditie

Vastelaovend is een volksfeest dat in Maastricht en alle andere plaatsen waar het gevierd wordt gebaseerd is op traditie. Bijna alles wat er gebeurt heeft of een diepere betekenis of komt voort uit een vaak lange traditie. Het in ere houden van tradities wil niet zeggen dat veranderingen onmogelijk zijn.

V

Vastelaovendskis (kist)

Kist, doos of koffer met verkleedkostuums en attributen. Dit fenomeen staat bij ieder Maastrichts gezin op zolder en wordt in de weken voor Vastelaovend te voorschijn gehaald.

Vierder

Een persoon of een groep die de voorgaande jaren overduidelijk heeft laten zien hoe je op een goede manier Vastelaovend viert, kan benoemd worden tot Vastelaovendvierder van het jaar. Een verkleinde uitvoering van het MOMUSkenon en een oorkonde zijn de uiterlijke kentekens voor de Vastelaovendvierder.

Voiture (Voertuig)

De Prinseleke Voiture is een chique auto met chauffeur waarin de Stadsprins wordt vervoerd. De auto is herkenbaar aan de rood-geelUoene versiering en, als de Stadsprins er in zit, aan een klein vlaggetje op het rechter voorspatbord.

Verkleie (verkleiden)

Het is met Vastelaovend de gewoonste zaak van de wereld dat je je verkleedt. De oorsprong is gelegen in het historisch feit dat je ofwel onherkenbaar was of een rol speelde. Was het vroeger nog eenvoudig van aard, tegenwoordig worden de meest fantastische creaties gedragen. Het vraagt vaak maanden van voorbereiding om deze kostuums te maken.

W

X

Y

Z

Zaat Hermenieke

Gezelschap 'muzikanten' dat, in tegenstelling tot een gewoon muziekkorps, ongeordend en onge oefend muziek maakt. Ze hebben meestal fantosienamen en een uitbundig vaandel of idrappoi waarop alle medailles zijn gespeld die men in de loop der jaren heeft gekregen.

Een Zate Hermenie treedt uitsluitend op tijdens

Vastelaovend, met als hoogtepunt het 'Zate Hermeniekes Concours' op dinsdagmiddag waar meer dan 60 Hermeniekes aan deelnemen. Ieder Hermenieke krijgt 111 punten, lof van de jury en de eerste prijs. (zie ook de lesbrief)

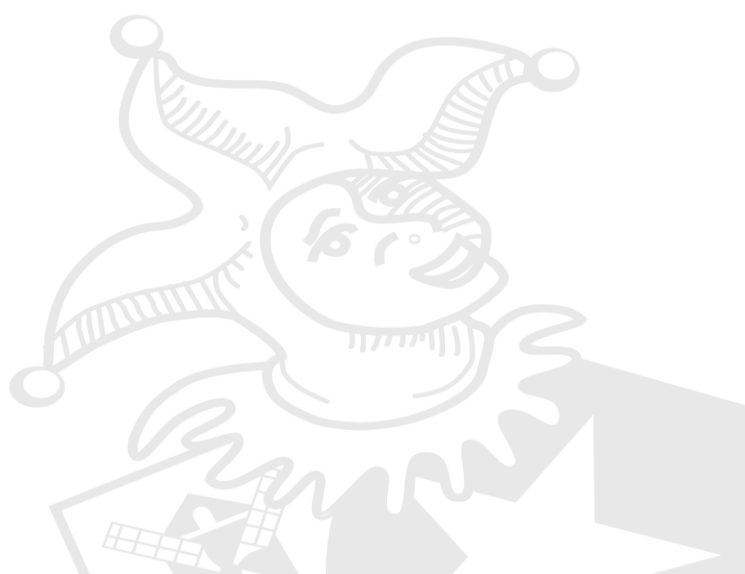
versiering en, als de Stadsprins er in zit, aan een klein vlaggetje op het rechter voorspatbord. Verkleie (verkleiden)

Het is met Vastelaovend de gewoonste zaak van de wereld dat je je verkleedt. De oorsprong is gelegen in het historisch feit dat je ofwel onherkenbaar was of een rol speelde. Was het vroeger nog eenvoudig van aard, tegenwoordig worden de meest fantastische creaties gedragen. Het vraagt vaak maanden van voorbereiding om deze kostuums te maken.

Bijlage 2 Extra informatie voor de Leerkracht – Vastelaovend in Mestreech

Over de

'Mestreechter Vastelaovend'

Kinderen kunnen meer vragen dan wijze onderwijskrachten weten en dus kunnen beantwoorden. Vandaar wat extra informatie over een aantal facetten van Carnaval in het algemeen en over de 'Mestreechter Vastelaovend' in het bijzonder.

Wie zich dan nog meer wil verdiepen in dit fenomeen zij verwezen naar de titels van verkrijgbare boekjes over Carnaval (te koop of te leen) en naar een vademecum, lopend van de A van 'Alaaf', in Maastricht als carnavalsgroet niet gebruikelijk, tot de Z van Zate Hermenie', die de spreekwoordelijke saus is waar de Maastrichtse Vastelaovend ruimschoots mee overgoten wordt. Frappant blijft overigens - dit zij vooraf opgemerkt - hoeveel verschijnselen uit het verleden van Carnaval in de hedendaagse Vastenavond van de 21ste eeuw, ook in Maastricht, nog in allerlei vormen en gedaanten springlevend zijn !

Van verleden tot heden

Natuur wakker schudden

Carnaval stamt waarschijnlijk af van vruchtbaarheidsfeesten in de oertijd. Deze vonden plaats in het voorjaar, onafhankelijk van elkaar, op vele verschillende plekken in de wereld. De ingeslapen aarde en natuur moesten uit hun winterslaap worden wakker geschud. Zonden en ziektes, die de mensen in de donkere en koude dagen van de winter hadden opgelopen, moesten worden uitgebannen met vuur, lawaai en dierlijke vermommingsen.

De Grieken vierden, net als de Romeinen, een lentefeest en wel aan het einde van wat thans de maand februari heet. Dit festival van de bloemen

Carnaval is daarin duidelijk herkenbaar. Op de laatste dag werd aan de doden geofferd om daarmee het nieuwe leven te vieren.

Kerstening van Carnaval

Dit oud-Griekse feest met carnavaleske trekken, waaraan ook kinderen meededen, verdween achter de horizon, maar keerde, geaccepteerd door de Kerk, als een kerkelijk zottenfeest terug in de 10de eeuw. Geestelijken en nonnen gingen zich tijdens dit Carnaval te buiten aan alles wat hun door het jaar door God was verboden. Er was een dienst in de kerk ter ere van de ezel en de hostie bestond, God betere het, uit bloedworst. Als wierook deed een schoenzool dienst. Alleen de gewone burger, de zwoegende boer dus, mocht niet deelnemen aan het feest dat zich vooral afspeelde in de kloosters. Of acceptatie van Carnaval door de Kerk hieronder mag worden verstaan, is natuurlijk de grote vraag.

Bij de verchristelijking van het heidense feest door de eerste geloofsverkondigers in deze streken en de verplaatsing naar de vooravond van de veertigdaagse vasten had het woord Carnaval ook een andere verklaring gekregen: 'carne vale', dat is: vaarwel vlees ! Waar het woord Vastenavond vandaan komt, ligt voor de hand. Toch was de Vastelaovend, ook in Maastricht, tot voor vijftig

jaar terug een nog altijd door taboes en verboden omgeven feest. Niet alleen vanwege de Kerk maar ook van de kant van de overheid. Voor het 'zondige Carnavalsvolk' werd gebeden !

Blauwe Schuit

Een schip, maar nu in de vorm van een blauw geschilderde schuit, doemde weer op aan de horizon in de 13de eeuw. Het kerkelijk zottenfeest was intussen in een feest voor het volk getransformeerd. Gilden ontfermden zich over de organisatie samen met het stadsbestuur. Met het rondrijden van de Blauwe Schuit, met aan boord het lallend uitschot van de stad, wilden de gilden de maatschappelijke uitwassen aan de kaak stellen. In later eeuwen is vaak nog sprake van een Blauwe Schuit, zoals in Nijmegen en Den Bosch. Tegenwoordig kennen in Limburg alleen nog de Heerlense Winkbülle deze traditie.

Verval van Carnaval

Het Middeleeuwse Carnavalsfeest nam dus kerkelijke en wereldlijke misstanden op de hak. Het werd gevierd ergens tussen 11 november en Pasen. In de loop van de 16de eeuw vervaagde het feest evenwel. Verpest door crimineel gedrag verschoof het langzamerhand van de straat naar de huiselijkheid van het gezin. Het accent kwam, in de 17de eeuw, te liggen op het kind. Alleen in Venetië ontwikkelde zich een fantastisch spektakel, dat nog steeds hoogtij viert. De datum van de show verplaatste zich naar de zomer. De winter was immers te kil voor de kostuums ! Het Carnavalsfeest leek vergeten. Niet echter door de kleine kinderen die met Driekoningen vrolijk en verkleed de straat optrokken.

Oppositie tegen het feest van Carnaval was ook gekomen uit de hoek van de nieuwe geloven. De protestanten zetten zich af tegen die roomse onzin en zo verdween Carnaval uit de noordelijke Nederlanden. De Franse Revolutie maakte in de 18de eeuw uiteindelijk een komaf aan het fenomeen.

Opleving van Carnaval

Voorlopig althans, Carnaval ontwaakte weer in de 19de eeuw toen, ten tijde van de Romantiek, de belangstelling groeide voor de voorouderlijke rituelen. Er ontstonden, vanaf 1882, Carnavalsverenigingen in Brabant. In Limburg importeerden Franse soldaten het Noord Italiaanse Carnaval via Keulen naar Maastricht en Venlo. Na negen jaren beleg vanwege de Belgische Opstand, brak in 1839 de zon van de vrede weer door. Het volk van Mestreech kreeg, mede door het initiatief van de Momussociëteit, weer zin in 'Vastelaovend' vieren. Carnaval werd hiermee in een georganiseerd kader gestoken.

Honderd jaar sociëteit Momus

Momussociëteit

In 1840 zag in Maastricht de Sociëteit Momus het levenslicht, zo genoemd naar de Griekse god van de spotlust Momos, Momus in het Latijn. De sociëteit liet Carnaval inschieten en zette optochten en bals op touw. Wie lid wilde worden moest een stevige eetlust hebben, zeker 20 jaar oud zijn, vrolijk van aard en danslustig en over een passend pakje beschikken. In 1939, na honderd jaar, Stopte de intussen uitgebluste sociëteit haar activiteiten voorgoed.

De Tempeleers, de in 1945 opgerichte stadscarnavolsvereniging, nam na de Tweede Wereldoorlog de organisatie op zich. Terwijl in Brabant, geheel in de lijn van het Middeleeuwse feest de boerenkiel als 'uniforme vermomming' in zwang bleef, koos Limburg naar Rijnlands voorbeeld voor meer en vooral kleurrijke diversiteit.

Tussen Momus en Tempeleers

Carnaval, in de vorm zoals die tot op de dag vandaag nog bestaat, ontstaat in de jaren tigt. Wat niet toevallig was. Na aanvankelijk zet van kerkelijke kant kregen zulke feesten in een crisistijd weer kans én succes! Carnaval speelt tegenwoordig een onmisbare rol om de haast en de stress van het dagelijkse leven te compenseren. Drie dagen relativeren werkt verademend. Zo vervult Carnaval de 'ventiel'functie die het feest van oudsher heeft gehad. Aan de sociëteit herinnert alleen nog 'de Momust, haar vroegere Tempelt aan het Vrijthof met een narrenkop in top en sinds 1938 café, later tevens restaurant. Voor het front van 'de Momus' neemt de Stadsprins op Camavalsmaandag telkenjare het defilé af tijdens de 'groete familie- en kinderop toch', een hoogtepunt in de 'Mestreechter Vastelaovendt, waarbij iedereen kind met de kinderen wordt!

Kachelpiepers bij wijze van grap

Het begon als een grap, maar groeide uit tot een perfecte formatie die uitmunt in quasi-militaire discipline en in muzikaal optreden. In 1950 kwamen men onderofficieren van het garnizoen te Maastricht op het ludieke idee een erewacht te formeren voor de Stadsprins. Gestoken in sche militaire uniformen traden ze aan, gewoë pend met nep-geweren en met hoge kepies op, zoals in de tijd van Napoleon. De mortieren van het in Maastricht gelegerde onderdeel Menno van Coehoorn noemde men gekscherend 'kachev piepe' en zo ontstond de naam Kachelpiepers. Het Garderegiment kleepte zich later in een Schotse uitmonstering, compleet met kilt en paardenharen tas. Het korps wordt stevig gedrild en maakt met slaande trom, kopergeschal en een kolderexercitie een indrukwekkende show. Met hun marketenster (met tonnetje) geven de Kachelpiepers telkenmale klank en kleur aan de Maastrichtse Carnaval.

Carnavalsliedjes

Van voor de oorlog stamt nog altijd een lijvig repertoire van Hollandse meezingers die zich alleen nog de oudere Maastrichtenaars weten te herinneren. Ze zijn ontstaan in de tijd dat in Maastricht, toen nog garnizoensstad, 'piotte' waren gelegerd die bij feesten deze liedjes zongen. De Tempeleers introduceerden de uit prominenten bestaande 'leedsjes-juryl, die uit zo'n dertig inzendingen het nieuwe carnavalsliedje 'distilleerde'. Het eerste in 1945 heette, heel toepasselijk, 'Karneval in Mestreech'.

Sinds de jaren zeventig lanceren de 'Samewèrkende Mestreechter Vastelaovendsverenigingel telkenjare de nieuwe schlager. Daarbij gaat het heel democratisch toe. Het 'volk vaan Mestreech' zelf kiest via stemming welke melodie het lekkerst in de oren klinkt. Al wijst de praktijk uit dat de nummers 2, 3 en zelfs 4 het uitverkoren liedje vaak overstemmen als Carnaval echt is losgebarsten..

Met de entree van het 'Zaat Hermenieke' in het begin van de jaren zestig kreeg de carnavalshit meer en meer het tempo van marsmuziek. Het ritme overheerste de tekst die voordien voortspoot uit een typisch Maastrichtse figuur of een actueel verschijnsel of voorval.

Deze evergreens hielden weliswaar voet bij stuk bij de straatvierders, maar werden steeds meer overstemd door wat de tientallen 'Zate Hermeniekess de lucht inbliezen. Het wordt tijd voor een revival, was de verzuchting met de 21ste eeuw in het vershiet. Tijd voor liedjes op een ouderwetse maat, waarop kan worden gewalst en gezwierd. Het wonder gebeurde op zondag 5 november 2000. Vanwege het dubbele jubileum van de Tempeleers: 100 jaar Plus 5 X 11 jaar, en de 50-jarige Kachelpiepers vond de uitverkiezing ditmaal plaats op het Vrijthof, bakermat van Maastrichts moderne Carnaval. 'Es iech de samba huur' is de titel van het liedje voor Carnaval 2001. Tekst en muziek van Raymond de Pauw, die hiermee in de muzikale voetsporen van zijn vader, Desiré de Pauw, stapt die al meermalen winnende carnavalsliedsjes wist te schrijven.

Het Mooswief als patrones

Op de Markt staat een parmantig standbeeld van het Mooswief, de verbeelding in steen van de Maastrichtse groentevrouw uit de vorige eeuw. Het werd in 1954 op carnavalsmaandag onthuld door Stadsprins Zjaak d'n Ierste. Het Mooswief als patrones van de 'Mestreechter Vastelaovend' was geboren. Het beeld werd gemaakt door de bekende Maastrichtse beeldhouwer Charles Vos, van wiens hand ook de prachtige kerststal van de Sint-Servaasbasiliek, het beeld van Henric van Veldeke, het SintServaasrelief op de oude Maasbrug en de SintServaasfontein op het Keizer-Karelplein zijn. Voordat aan de Stadsprins op de vooravond van de Vastenavond ten stadhuisse op kolderieke wijze de macht over Maastricht wordt overgedragen, hangt 'Zienen Hoeghe Hoeglôstegheid' het Mooswief een krans van groenten om. Het is, jammer genoeg, de enige keer in het jaar dat het Mooswief de eer wordt aangedaan die haar, en niet alleen als symbool van de 'Mestreechter Vastelaovend', ook toekomt. Voor de rest van het jaar wordt het monument in beslag genomen door een bloemen-koopman. De fontein dient als vuilnisvat en spuit daarom ook vrijwel nooit. Als er markt is staat het Mooswief zelfs tot aan haar hals in de opeengestapelde fruitdozen en groentekratten. Die worden weliswaar weer netjes opgeruimd, maar toch... Het Mooswief verdient meer eerbied ter 'nagedachtenis' aan al die groentevrouwen die de markt ooit met honderden bevolkten. Gekomen met hun volgeladen handkarren, vaak door honden getrokken, vanuit de dorpen uit de omtrek van Maastricht. En zo ook van Sint Pieter, de moestuin van Maastricht en nog altijd bekend om zijn aardappelen en uien, prei en kool. Harmonie Sint Pieter 1890 geniet daarom als enige Maastrichtse muziekgezelschap het voorrecht het Mooswief vanaf haar geboortegrond te begeleiden naar haar vaste standplaats op het Vrijthof.

In de vorm van een vrolijk ogende reuzenpop wordt ze hier, als 'Patroenes vaan de Mestreechter Vastelaovend', in een mast omhoog getrokken en zo lang ze daar in top blijft hangen, woedt aan haar voeten in klompen de 'boonte stôrm'. Zij werd de patrones, omdat zij net als de echte carnavalsvierder - lak had aan mensen van de 'betere stand', de bestuurders. Zij was niet op haar mondje gevallen, een soort feministe-avant-la-lettre!

Op dinsdagavond om klokslag 12 uur laat de Stadsprins zelf het Mooswief langzaam weer zakken onder het oorverdovend tromgeroffel van de toegestroomde 'Zate Hermeniekies' en het uitbundig lawaai van de duizenden toegestroomde Vastelaovendsvierders. Weer is een Carnaval verleden tijd, voor een heel jaar voorbij. De Stadsprins pinkt een traan weg en hij niet alleen.

Gekkengetal

Tenslotte: de elf, het gekkengetal. Op de '11de van de 11de' wordt het carnavalsseizoen, ook wel het Vijfde Seizoen genoemd, geopend. Raden van Elf voeren de Vastenavond aan. In Maastricht wordt met het Momuskanon op Carnavalszondag met 11 donderslagen de 'Vastelaovend' ingeschoten. Waarom die 11? Eén gek kan meer vragen dan 10 wijzen kunnen beantwoorden. Over het getal 11 is al heel veel geschreven en vooral gefantaseerd. Maar zoals elk echt mysterie laat ook dit zich niet ontraadselen. Een bescheiden bloemlezing als handreiking. Het getal 11 zou in verband staan met de elfen die waanzin teweeg kunnen brengen. De oude Germanen geloofden in goede en kwade elfen, te vergelijken met aardmannetjes oftewel kabouters.

Wordt Carnaval ingeluid op de 11de van de 11de omdat 11 het magische narrengetal is of is 11 het narrengetal geworden vanwege het feest van Sint Maarten op 11 november, gedurende vele eeuwen een bijzondere datum? Op deze dag waren de oogsten binnengehaald en moesten de pacht en belastingen zijn betaald. Deze drukten zwaar op de bevolking, die dan ook een zucht

van verlichting slaakte omdat ze er weer voor een jaar vanaf was. De kinderen kregen lekkers en de armen te eten en kleding. Sint Maarten had immers ook, als Romeins legioensoldaat te

paard, een bedelaar de helft van zijn mantel geschonken door deze met zijn zwaard in tweeën te snijden. Iedereen was op 11 november op de been en feestte. Er werd behoorlijk onderwerp van gesprek, met Kerstmisperiode Vastenavond als lichtpunten.

De Raad van Elf zou zijn ontstaan in het Hertogdom Brabant en wel in de 15de eeuw Na de slag bij Azincourt in 1415 waarbij de Brabantse hertog Antoon van Bourgondië sneuvelde, kwamen de afgevaardigden van de 7 oudste Brabantse steden en de 4 grootste kloosters en abdijen bij elkaar om zich over een opvolger te beraden. Het besluit viel op 4 november, maar ook werd bepaald dat het dagelijks bestuur van het hertogdom moest worden waargenomen door de 'Raad van Elf'. De benoeming van de raadsleden zou op of rond 11 november zijn gebeurd.

Of het bovenstaande verklaart waar de 11 vandaan komt? 'Spuut èlf gief ouch modderl is, ook in Maastricht, een uitdrukking voor wie het achteraf opeens denkt te weten, nadat iedereen het zijne ervan heeft gezegd. Slaat dat ook op het voorafgaande na alles wat er nog meer is verteld over de oorsprong van het getal 11 dat zoln grote rol in het volksgeloof speelt? De onderwijskracht mag het in zijn wijsheid nu verder zelf uitmaken en het de kinderen 'verdutse' ...

